

BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENTET

Rutinehåndbok

Rutinehåndbok for kommunenes arbeid med fosterhjem

BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENTET

Rutinehåndbok

Rutinehåndbok for kommunenes arbeid med fosterhjem

Forord

Barne- og likestillingsdepartementet utgir i 2006 to rutinehåndbøker og tre veiledere til bruk i den kommunale barneverntjenesten.

Rutinehåndbøkene omhandler rutiner, sjekklister og eksempler på rutinemateriell som hjelpemidler for den generelle saksbehandlingen og arbeidet med fosterhjemmene. Veilederne er hjelpeverktøy for oppnevning og oppfølging av tilsynsførere i fosterhjemmene og arbeid med lovpålagte tiltaksplaner og omsorgsplaner. Det er også laget en veileder til bruk i kommunene i forbindelse med etablering av internkontroll som kommunene er pålagt å ha fra 1. januar 2006.

Rutinehåndbøker og veiledere bygger på gjeldende lov og regelverk og rammer for barneverntjenesten i kommunene. Håndbøker og veiledere skal være praktiske hjelpeverktøy som kommunene kan benytte seg av i sin daglige virksomhet.

Veiledere og rutinehåndbøkene er ikke uttømmende og erstatter ikke regelverk eller rundskriv fra departementet på disse områdene.

Rutinehåndbøker og veiledere legges ut elektroniske på [departementets](#) hjemmeside www.odin.no og ajourføres ved aktuelle endringer i lov og regelverk og ved endringer i retningslinjer. Oppdatering skjer i den nettbaserte versjonen og ikke ved revidering av de utsendte skriftelige publikasjoner. Såfremt kommunen har forslag som kan bidra til å forbedre veiledere og rutinehåndbøker kan dette formidles til fylkesmennene.

[Barnevernets Utviklingssenter](#) på Vestlandet har hatt hovedansvar for veileder for tilsynsførere i fosterhjem, veileder for tiltaksplaner og omsorgsplaner og rutinehåndboka for kommunens arbeid med fosterhjem. I dette arbeidet har utviklingssenteret samarbeidet med ressurspersoner med kompetanse på fosterhjemsområdet ved [fosterhjemstjenesten i Sogn og Fjordane](#) og Bergen kommune.

[Barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge](#), i samarbeid med [Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge](#), har hatt et hovedansvar for å utarbeide rutinehåndboka for barneverntjenesten i kommunene. [Barne- ungdom og familiedirektoratet](#), [Norsk fosterhjemforening](#), [Kommunenes Sentralforbund](#), fylkesmennene og enkeltkommuner har gjennom sin deltakelse i referansegrupper vært sentrale bidragsyttere i dette arbeidet.

Vi håper rutinehåndbøker og veiledere kan bli nyttige hjelpemidler for kommunene i utviklingen av et mer systematisk barnevernsarbeid gjennom etablering av gode rutiner og prosedyrer i barnevernet.

I forbindelse med utgivelse av håndbøker og veiledere vil også kommunene få tilsendt en CD-rom som inneholder alle produksjonene.

Mars 2006

Barne- og likestillingsdepartementet

Innholdsfortegnelse

Forord	3
1. Innledning	7
1.1 Lov	9
1.2 Annet regelverk/kilder	10
1.3 Hva er et fosterhjem	10
2. Samarbeid mellom kommunale barneverntjenester og statlig regional barnevernmyndighet (Bufetat)	11
2.1 Lov	11
2.2 Annet regelverk/kilder	11
2.3 Formål og prinsipper for samarbeid mellom forvaltningsnivåer	11
2.4 Rutiner for samarbeid mellom kommunene og Bufetat i fosterhjemsarbeid	12
2.5 Sjekkliste – samarbeid mellom kommunale barneverntjenester og Bufetat	13
3. Rekruttering av fosterhjem	14
3.1 Lov	14
3.2 Annet regelverk/kilder	14
3.3 Formål og prinsipper for rekrutteringsarbeidet	14
3.4 Rutiner for rekrutteringsarbeidet	15
3.5 Sjekkliste - Rekruttering av fosterhjem	16
4. Utvelgelse og godkjenning av fosterforeldre for det enkelte barn	17
4.1 Lov	17
4.2 Annet regelverk/kilder	17
4.3 Formål og prinsipper for utvelgelse og godkjenning av fosterhjem ..	17
4.4 Rutiner for utvelgelses- og godkjenningsarbeidet	18
4.5 Øvrige rutiner vedrørende godkjenning av fosterforeldre	19
4.5.1 Akutt plassering av barn i fosterhjem	19
4.5.2 Søknad om godkjenning for plassering av barn nr. 2 i fosterfamilie	20
4.5.3 Godkjenning av forelderen som barnet ikke bor med som fosterforelder	20
4.5.4 Barn som er privat plassert	20
4.5.5 Sjekklistene	22
4.5.5.1 Sjekkliste - søknad om fosterhjem	22
4.5.5.2 Sjekkliste - Godkjenning av fosterhjem for det enkelte barn	23

5.	Saksbehandling; Vedtak, avtaler og beslutninger ved etablering av fosterhjemstiltaket	24
5.1	Lov	24
5.2	Annet regelverk/kilder	24
5.3	Formål og prinsipper for saksbehandlingsarbeid	25
5.4	Rutiner for saksbehandlingsarbeidet	25
5.4.1	Tiltaksplan og omsorgsplan	26
5.4.2	Foreldreansvar og daglig omsorg	26
5.4.3	Fosterhjemsavtalen	27
5.4.4	Fosterforeldrenes arbeidsrettslige stilling	28
5.4.5	Forsterkningstiltak	28
5.4.6	Andre økonomiske ordninger	29
5.5	Fosterbarn med nedsatt funksjonsevne	31
5.6	Samværsavtaler	33
5.7	Etablering av tilsyn og oppnevning av tilsynsfører	34
5.8	Sjekklistor	36
5.8.1	Sjekkliste - Vedtak om fosterhjemsplassering	36
5.8.2	Sjekkliste – Fosterhjemsavtale ved hjelpetiltaksplassering etter § 4-4, femte ledd	37
5.8.3	Sjekkliste – Fosterhjemsavtale	38
5.8.4	Sjekkliste – Fosterhjemsavtale ved hjelpetiltaksplassering av ungdom over 18 år	39
5.8.5	Sjekkliste - Etablering av tilsynsfører for fosterbarnet	40
6.	Innflytting i fosterhjemmet - plasseringsfasen	41
6.1	Lov	41
6.2	Annet regelverk/kilder	41
6.3	Formål og prinsipper for innflyttingsarbeidet	41
6.4	Rutiner for innflyttingsarbeidet	42
6.5	Sjekkliste – plasseringsfasen	44
7.	Oppfølging av barn i fosterhjem	45
7.1	Lov	45
7.2	Annet regelverk/kilder	45
7.3	Formål og prinsipper og oppfølgingsarbeid	45
7.4	Rutiner for oppfølging	46
7.4.1	Oppfølging av fosterbarn	46
7.4.2	Oppfølging av fosterforeldre	47
7.4.3	Oppfølging av foreldre	48
7.4.4	Oppfølging av tilsynsførere	49
7.5	Sjekklistor/maler	50
7.5.1	Samtaleguide – evaluering	50
7.5.2	Kvalitetssikring av fosterhjemsarbeidet	53
8.	Avslutning av fosterhjemsplasseringer	54
8.1	Lov	54
8.2	Annet regelverk/kilder	54
8.3	Formål og prinsipper i arbeid med utflytting fra fosterhjem	54

8.4	Rutiner for avslutning av fosterhjem	55
8.4.1	Felles forvaltningsrutiner	55
8.4.2	Planlagt flytting	55
8.4.3	Utsiktet flytting	56
8.4.4	Anklager mot fosterhjem	56
8.4.5	Etterarbeid	57
8.5	Sjekkliste og maler	58
8.5.1	Sjekkliste - Avslutning av fosterhjem.	58

1. Innledning

Denne rutineboken skal være et hjelpemiddel for kommunene i arbeidet med fosterhjem. Boken er først og fremst tenkt brukt som et elektronisk hjelpemiddel, men kommer også i en papirutgave. Boken er en rutinebok og ingen fagbok.

Rutinehåndboken hviler på følgende prinsipper for arbeidet:

- Barns rettigheter og barneperspektiv i arbeidet. Barnas behov skal være styrende for alt fosterhjemsarbeid, og barnas rettigheter skal være synlig i rutineene for arbeidet.
- Arbeidet skal preges av bestrebelser på å etablere gode samarbeidsformer, gjennom dialog og åpenhet mellom brukere, samarbeidsparter og barneverntjeneste.
- Brukermedvirkning og myndiggjørende praksis skal tilstrebes gjennom metodevalg og det praktiske barnevernarbeidet.
- Rutinene skal bidra til å bevisstgjøre verddivurderinger og etiske dilemma. Rutiner og prosedyrer skal sikre god systematikk i arbeid med fosterhjemmene

Det er utarbeidet flere rutinehåndbøker/veiledere som har betydning for den videre utvikling av arbeidet med fosterbarn og fosterhjem. Spesielt vil vi vise til følgende:

Barne- og likestillingsdepartementet (Barne- og familiedepartementet)

Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene

Internkontroll i kommunene – en veileder

Tiltaksplaner og omsorgsplaner – en veileder

Tilsynsførere i fosterhjem – en veileder

Sosial- og helsedirektoratet og Barne- og familiedepartementet:

[Seksuelle overgrep mot barn – en veileder for hjelpeapparatet](#)

[Individuell plan 2005](#)

Fosterhjemsarbeidet er delt mellom 2 forvaltningsnivåer; 1. linjen representert ved de kommunale barneverntjenestene, og 2. linjen representert ved den statlige Barne-, ungdoms- og familieetaten, forkortet til [Bufetat](#). I denne rutinehåndboken vil den kommunale barneverntjenesten bli omtalt som barneverntjenesten, mens den statlige barneverntjenesten omtales som Bufetat. Ansvar og oppgaver kan være delt mellom flere kommuner. Omsorgskommunen er den kommunen som er ansvarlig etter barnevernloven [§ 8-4, annet ledd](#). Dette er den kommunen som har reist barnevernssaken eller truffet vedtak om plassering. Som en hovedregel vil dette være kommunen der barnet oppholdt seg da det oppsto behov for å iverksette tiltak fra barneverntjenestens side.

Fosterhjems kommunen er den kommunen der fosterhjemmet ligger. Når barnet plasseres i samme kommune som den som har reist sak eller truffet vedtak om plassering i fosterhjem, vil fosterhjems kommunen og omsorgskommunen være samme kommune.

Fylkesmannen har ansvar for å kontrollere at barneverntjenestens fosterhjemsarbeid drives i tråd med lover og forskrifter. Når det i rutinehåndboken refereres til fylkesmannen er det dette tilsynsansvaret det refereres til.

Rutinehåndboken tar utgangspunkt i fosterhjemsarbeidets ulike arbeidsfaser og de arbeidsoppgaver barneverntjenesten må utføre eller sikre i de ulike fasene. Det juridiske grunnlaget for arbeidet er opplistet i starten av hvert kapittel, mens arbeidsoppgavene er opplistet og beskrevet som rutiner for arbeidet. Hvert kapittel avsluttes med forslag til en sjekklister som kan brukes som et hjelpemiddel for kvalitetssikring og internkontroll av arbeidet. Håndboken er bygget opp rundt ulike faser i fosterhjemsarbeidet og hvert kapittel har følgende struktur:

- **Lov** - henvisning til barnevernloven og forskrifter som gir grunnlag for rutinene og aktivitetene som drøftes i kapitlet.
- **Annet regelverk/kilder** – her opplistes retningslinjer, rundskriv, andre rutinehåndbøker og veiledere som har relevans for arbeidet.
- **Formål og prinsipper** – her finner man en kort oppsummering av hovedprinsipper eller føringer som bør legges til grunn for arbeidet
- **Rutiner for arbeid** – dette er kapitlets hoveddel med forslag til rutiner for arbeidet. Arbeidsoppgaver som følger av barnevernloven og forskriftene skal gjennomføres av barneverntjenesten, mens andre rutiner er ment som forslag til hvordan oppgaven kan eller bør utføres.
- **Sjekklister for arbeid** – sjekklister inneholder mange av de samme temaer som er tatt med i rutinene, men oppsummert på en kortere måte og satt opp som en huskeliste som kan krysses av etter hver oppgave er gjennomført. Sjekklister kan videreutvikles med tanke på kvalitetssikring (og internkontroll) for fosterhjemsarbeidet.

Rutinehåndboken inneholder følgende kapitler:

- Kapittel 1; [Innledning](#). Her beskrives rutinehåndbokens oppbygning og innhold, kildehenvisning og definisjoner.
- Kapittel 2; [Samarbeid mellom kommunale barneverntjenester og statlig regional barnevernmyndighet \(Bufetat\)](#). I dette kapitlet beskrives ansvars- og oppgavefordeling mellom kommunal barneverntjeneste og Bufetat i fosterhjemsarbeidet. I tillegg anbefales utarbeidelse av fellesrutiner/samarbeidsavtaler mellom barneverntjenestene og Bufetat på områder med felles ansvar og felles utfordringer.
- Kapittel 3; [Rekruttering av fosterhjem](#). I dette kapitlet er kommunens ansvar og oppgaver innenfor rekrutteringsarbeidet i fokus. Kommunens oppgaver knyttet til rekruttering av fosterforeldre fra barnets nære familie eller nettverk beskrives.
- Kapittel 4; [Utvelgelse og godkjenning av fosterforeldre for det enkelte barn](#). Her beskrives de gjøremål som omsorgskommunen, fosterhjemskommunen og Bufetat har når det gjelder utvelgelse og godkjenning av fosterforeldre for barnet. Barn og foreldres partsrettigheter fokuseres også.
- Kapittel 5; [Saksbehandling](#) – vedtak, avtaler, beslutninger som må inngås / foretas ved etablering av fosterhjemstiltaket. I dette kapitlet gjennomgås rutiner som sikrer en korrekt saksbehandling knyttet til etablering av foster-

hjem. Dette innebærer både vedtak som grunnlag for fosterhjemsplassing av barnet, spørsmål omkring foreldreansvar og daglig omsorgsansvar, fosterhjemsavtalen, andre økonomiske forhold, samværsavtaler og etablering av tilsyn.

- Kapittel 6; [Innflytting i fosterhjem – plasseringsfasen](#). Her foreslås rutiner for hvordan innflyttingsfasen kan gjennomføres på en best mulig måte for barn, foreldre og fosterforeldre, samt god tilrettelegging i forhold til skole, barnehage eller de øvrige hjelpetjenestene.
- Kapittel 7; [Oppfølging av barn i fosterhjem](#). Rutinene tar utgangspunkt i at fosterhjemsplassing involverer flere ulike aktører som alle har krav på en systematisk oppfølging. Dette gjelder både fosterbarn, fosterforeldre/fosterfamilie, foreldre, tilsynsførere og eventuelle andre samarbeidsparter.
- Kapittel 8; [Avslutning av fosterhjemsplassing](#). I dette kapitlet gjennomgås rutiner knyttet til avslutning av fosterhjemsplassing enten avslutningen skjer planlagt eller utilsiktet.

I denne rutinehåndboken er fosterhjemsarbeidet beskrevet på et generelt grunnlag. Det er flere sider ved fosterhjemsarbeidet som gir særskilte utfordringer. Det kan være utfordringer knyttet til sykdommer, funksjonsevne, rusavhengighet, skader eller andre særskilte behov hos barnet.

Fosterhjemsplassing av barn med minoritetsbakgrunn er et annet område som i økende grad utfordrer barneverntjenestenes kompetanse. Foreløpig gir ikke retningslinjer og forskningsbasert kunnskap grunnlag for særskilte rutiner i slike saker. Hver enkelt plassering må vurderes og planlegges individuelt og ses i forhold til plasseringens formål, barnets alder, nettverk, botid i Norge og lignende.

Felles for arbeidet er at lov og forskrifter skal følges, men at arbeidet for øvrig må tilpasses aktuell situasjon og barnets behov.

I den elektroniske versjonen av denne rutinehåndboken vil det bli lagt ved noen eksempler på samarbeidsavtaler, brev med mer.

1.1 Lov

Norge har ratifisert [FNs barnekonvensjon](#) 8. januar 1991. FN's konvensjon om barnets rettigheter gir overordnede føringer for barneverntjenestens arbeid. Fosterhjemsarbeidet er hjemlet i [Lov om barneverntjenester](#) (LOV-1992-07-17-100)

Forskrifter for fosterhjemsarbeidet:

[Forskrift om fosterhjem](#) (FOR-2003-12-17-1659)

[Forskrift om politiattest i henhold til barnevernloven](#) (FOR-1999-10-15-1090)

[Forskrift om barneverntjenestens adgang til å kreve egenbetaling fra barnet til dekning av oppholdsutgifter](#) (FOR-1992-12-21-1246)

1.2 Annet regelverk/kilder

Retningslinjer gjeldende for fosterhjemsarbeidet:

[Retningslinjer for fosterhjem \(Q-1072B\)](#)

[Saksbehandling i barneverntjenesten \(Q-1036\)](#)

[Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten \(Q-24/2005\)](#)

[Fosterforeldrenes arbeidsrettslige stilling og deres sosiale rettigheter \(Barne- og familiedepartementet av 02.01.2003\)](#)

[Endringer av krav til fosterhjem, besøkhjem og avlastningshjem med hjemmel i barneverntjenesteloven \(Q-9/00\)](#)

[Fosterhjemsplassing hos biologiske foreldre \(Q-0835\)](#)

[Handlingsplan for styrking av fosterhjemsarbeidet \(Q-13/97\)](#)

[Prinsipputtalelser og fortolkninger](#)

1.3 Hva er et fosterhjem

Etter lov om barneverntjenester § 4-22 er fosterhjem

- a) Private hjem som tar imot barn til oppfostring på grunnlag av barneverntjenestens beslutning om hjelpetiltak etter lov om barneverntjenester § 4-4, eller i samband med omsorgsovertakelse etter lov om barneverntjenester § 4-12 eller § 4-8 annet og tredje ledd
- b) Private hjem som skal godkjennes i henhold til lov om barneverntjenester § 4-7.

Barnevernlovens definisjon av fosterhjem er lagt til grunn i denne rutinehåndboken. Selv om begreper og ordninger knyttet til fosterhjem endres, er det viktig at alt fosterhjemsarbeid sikres i henhold til de krav som loven og forskriftene setter.

I dag snakkes det for eksempel om ordinære fosterhjem, slektsfosterhjem, forsterkede fosterhjem, beredskapsfamilier og ungdomsfamilier. Felles for alle disse fosterhjemsordningene – uavhengig av hva man kaller dem - *er at de er å regne som fosterhjem i henhold til lov om barneverntjenester § 4-22*. Dette betyr at lov- og forskriftspålagte krav gjelder for alle typer fosterhjem.

I en særstilling står fosterhjem med særlige forutsetninger som tar imot barn med atferdsvansker som plasseres av barneverntjenesten etter barnevernloven §§ 4-24, jf. og 4-26, jf. § 4-27, 2. pkt. Det fremgår av forarbeidene til barnevernloven at slike hjem blir å anse som institusjoner. Fosterhjem med særlige forutsetninger vil ikke bli omtalt i denne rutinehåndboken.

2. Samarbeid mellom kommunale barneverntjenester og statlig regional barnevernmyndighet (Bufetat)

Ansvar for fosterhjemsarbeidet er delt mellom kommune og stat.

2.1 Lov

[Lov om barneverntjenester, kapittel 2](#) om ansvarsfordeling og administrasjon.
[Forskrift om fosterhjem, §§ 1-9.](#)

- Kommunen sitt lovmessige ansvar er hjemlet i lov om barneverntjenester § 2-1. og Forskrift om fosterhjem §§ 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.
- Staten sitt ansvar er hjemlet i lov om barneverntjenester § 2-3 om statlige barnevernmyndigheters oppgaver og myndighet og Forskrift om fosterhjem § 2.
- Oslo kommune har et helhetlig ansvar for fosterhjemsarbeidet, jf. [Lov om barneverntjenester § 2-3a.](#)
- Trondheim kommune har et helhetlig ansvar for fosterhjemsarbeidet gjennom sitt forsøk med kommunal oppgavedifferensiering, jf. [Lov om barneverntjenester § 2-4.](#)

2.2 Annet regelverk/kilder

[Retningslinjer for fosterhjem, kapittel 3, Ansvarlige myndigheter.](#)

2.3 Formål og prinsipper for samarbeid mellom forvaltningsnivåer

Ansvarlige myndigheter på fosterhjemsområdet er først og fremst barneverntjenesten i kommunene og statlig regional barnevernmyndighet. I tillegg har fylkesmannen, som en del av sitt ansvar for å føre særlig tilsyn med barnevernvirksomheten i de enkelte kommuner, ansvar for å kontrollere at barneverntjenesten i kommunene oppfyller sine forpliktelser på fosterhjemsområdet.

Barneverntjenesten i kommunene har ansvaret for:

- Valg og godkjenning av fosterhjem til det enkelte barn
- Oppfølging av fosterhjemmet og kontroll av det enkelte fosterbarns situasjon
- Inngåelse og årlig gjennomgang av fosterhjemsavtalen
- Oppnevning av tilsynsfører, sikring av at det blir ført tilsyn og oppfølging av tilsynsrapport

- Sikring av at tilsynsførere får nødvendige opplæring

Bufetat har ansvaret for:

- Rekruttering og formidling av fosterhjem
- Nødvendig opplæring og generell veiledning av fosterhjemmene
- Eventuell refusjon av den kommunale barneverntjenestens merutgifter ved forsterkning av fosterhjem, når utgiftene overstiger beløpet som er kommunens andel
- I tillegg kan Bufetat yte bistand til de kommunale barneverntjenestene med hensyn til:
  - Plassering, oppfølging og avslutning av fosterhjem
  - Rekruttering og opplærings- og veiledningstilbud til tilsynsførere
  - Kvalitetssikring av fosterhjem som kommunen har rekruttert

Ansvaret for opplæring og veiledning av fosterhjemmene er delt mellom Bufetat og barneverntjenesten i kommunene. Bufetat har ansvaret for at fosterhjemmene får nødvendig opplæring både før og etter fosterhjems plassering og generell veiledning etter fosterhjems plassering. Barneverntjenesten i kommunen har ansvaret for den konkrete opplæringen og veiledningen i forhold til fosterhjems plasseringen av de enkelte barn. Jf. [Retningslinjer for fosterhjem kapittel 4](#) om rekruttering, formidling, nødvendig opplæring og generell veiledning samt og [kapittel 11](#) om oppfølging og kontroll av barnets situasjon i fosterhjemmet.

I [Retningslinjer for fosterhjem, Kap. 3](#) omtales også særegne regler for Oslo kommune og Trondheim kommune.

Da ansvars- og oppgavefordeling i fosterhjemsarbeidet er delt mellom to forvaltningsnivå, eventuelt mellom ulike avdelinger/etater som i Oslo og Trondheim, er det viktig å sikre samarbeid og koordinering av arbeidet mellom nivåene. I ethvert samarbeidsforhold er det en forutsetning at det arbeides i forhold til felles mål, felles strategier og felles faglige verdier.

2.4 Rutiner for samarbeid mellom kommunene og Bufetat i fosterhjemsarbeid

Det er formålstjenelig å utvikle et godt samarbeid mellom forvaltningsnivåene - eller mellom ulike etater - som arbeider med fosterhjem. Samarbeidet kan for eksempel utvikles gjennom jevnlig møter, lokale samarbeidsavtaler og/eller felles rutiner for fosterhjemsarbeidet. Samarbeidet bør omhandle ansvarsforankring og felles rutiner for fosterhjemsarbeidet når det gjelder:

- a. Rekruttering av fosterhjem, herunder også fosterhjem rekruttert direkte av kommunene
- b. Etablering og ajourhold av "fosterhjemsbank"
- c. Samarbeid i formidlingsarbeidet

- d. Samarbeid under plassering av barn i fosterhjem
- e. Opplæring av fosterforeldre
- f. Veiledning av fosterforeldre
- g. Samarbeid om oppfølging av fosterforeldre
- h. Avslutning av fosterhjemsforhold
- i. Bruk av fosterhjem med statlig driftsansvar
- j. Saksbehandlingsrutiner vedrørende søknad om fosterhjem
- k. Saksbehandlingsrutiner ved søknad til Bufetat om styrkningstiltak og refusjon av merutgifter ved forsterkning av fosterhjem
- l. Rekruttering og opplæring / veiledning av tilsynsførere
- m. Bistand ved konflikter mellom fosterforeldre og barneverntjeneste
- n. Håndtering av konflikter mellom barneverntjenesten og Bufetat

2.5 Sjekkliste – samarbeid mellom kommunale barneverntjenester og Bufetat

	Oppgaver	Utført/Avklart
Mål	Fosterhjemsarbeidet er delt mellom to forvaltningsnivåer; kommunal barneverntjeneste og Bufetat. Skal fosterhjemsarbeidet fungere effektivt og gi tjenester av høy kvalitet, stilles det krav til både koordinering og samarbeid mellom forvaltningsnivåene	I denne rubrikken kan barneverntjenesten skrive det som passer i den aktuelle saken
a.	Er det laget forpliktende planer og samarbeidsavtaler mellom barneverntjenesten og Bufetat?	
b.	Er det etablerte tjenlige samarbeidsfora?	
c.	Er ansvars og arbeidsfordeling klarlagt?	
d.	Er det etablert samarbeidsrutiner vedr. rekruttering av fosterhjem, herunder fosterhjem rekruttert direkte av kommunen i forbindelse med søken etter fosterhjem i barnets familie/nettverk?	
e.	Er det laget avtaler og rutiner for samarbeid vedr. etablering / ajourhold av "fosterhjemsbank"?	
f.	Er det laget felles rutiner for samarbeid ved formidlings- og matchingsarbeidet?	
g.	Er det laget avtale om samarbeid / oppgavefordeling for plassering av barn i fosterhjem?	
h.	Er det laget rutiner for opplæring og veiledning av fosterforeldre?	
i.	Er det laget avtale om samarbeid og bistand i oppfølging av fosterforeldre?	
j.	Er det klare rutiner for avslutning av fosterhjemsforhold?	
k.	Er det klare rutiner for styrkningstiltak og refusjon av merutgifter ved forsterkning av fosterhjem når utgiftene overstiger beløpet som er kommunens andel?	
l.	Er det felles rutiner for rekruttering, opplæring og veiledning av tilsynsførere?	

3. Rekruttering av fosterhjem

3.1 Lov

[Lov om barneverntjenester, § 2-3](#), Statlige barnevernmyndigheters oppgaver og myndighet

[Lov om barneverntjenester, § 4-23](#), Formidling av fosterhjem

[Forskrift om fosterhjem § 2](#), Rekruttering, formidling, nødvendig opplæring og generell veiledning av fosterhjem

[Forskrift om fosterhjem § 4](#), Valg av fosterhjem til det enkelte barn

3.2 Annet regelverk/kilder

[Retningslinjer for fosterhjem, kapittel 3](#) Ansvarlige myndigheter

[Retningslinjer for fosterhjem, kapittel 4](#) Rekruttering, formidling, nødvendig opplæring og generell veiledning

[Retningslinjer for fosterhjem, kapittel 16](#) Plassering av enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger hos familie

[Lenke](#) til innhold i PRIDE-opplæring

3.3 Formål og prinsipper for rekrutteringsarbeidet

Bufetat har ansvar for rekruttering, formidling, opplæring og generell veiledning av fosterhjem. Imidlertid skal barneverntjenesten alltid vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan bli fosterhjem for barnet. Dette gir også kommunene et viktig ansvar innenfor rekrutteringsarbeidet.

Gjennom et grundig og godt rekrutteringsarbeid, legges et viktig grunnlag for en vellykket fosterhjems plassering. Rekruttering av fosterforeldre er en oppgave som krever bred faglig kompetanse. Det kreves kunnskap om de særlige behov barn som skal plasseres i fosterhjem ofte har og hvilke krav dette stiller til fosterforeldre. I tillegg er det viktig å kunne formidle motiverende og realistisk informasjon til potensielle fosterforeldre. Rekrutteringskompetanse bør videreutvikles gjennom evaluering av arbeidet og ved utveksling av kunnskap og erfaringer.

Når fosterhjem rekrutteres fra barnets familie og nære nettverk, er det en spesiell utfordring å sikre familien nødvendig opplæring og informasjon. God og reflektert kunnskap om fosterhjemsarbeid, er en viktig forutsetning for at fosterhjemmet skal kunne gi barnet den nødvendige trygghet for vekst og utvikling.

3.4 Rutiner for rekrutteringsarbeidet

- a. Barneverntjenesten kommer ofte i kontakt med familier som ønsker informasjon om fosterhjemsarbeid. Ta imot slike forespørsler på en positiv måte og henvis til Bufetat for ytterligere informasjon, vurdering og eventuell PRIDE-opplæring. Ha telefonnummer og navn på kontaktperson i Bufetat lett tilgjengelig, og henvis til mer informasjon på <http://www.fosterhjem.no/>
- b. Fosterforeldrene skal ha særlig evne til å gi barn et trygt og godt hjem. Dette innebærer at før det blir satt i gang opplæring av potensielle fosterforeldre, skal det foretas en kort generell vurdering av deres forutsetninger og egnethet for å ivareta fosterbarn/barnet som skal plasseres. Barneverntjenesten henviser potensielle fosterforeldre til Bufetat for slik vurdering.
- c. Når det gjelder fosterhjem rekruttert fra barnets familie og nære nettverk må barneverntjenesten foreta en generell vurdering av fosterhjemmets forutsetninger og egnethet som potensielle fosterforeldre for det spesielle barnet. Bufetat kan bistå barneverntjenesten med dette. Vurderer barneverntjenesten familien som et potensielt fosterhjem for barnet, bør familien formidles til en tilpasset opplæring i regi av Bufetat. For øvrig skal retningslinjene som gjelder for rekruttering følges. Dette gjelder også for fosterhjemsplassing av enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere hos slektninger.
- d. Fosterforeldre bør ha gjennomgått en opplæring før de tar imot fosterbarn. Dette ivaretas på en god måte gjennom PRIDE-opplæringen som tilbys fosterforeldre i forbindelse med generell rekruttering og rekrutteringskampanjer. Barneverntjenestene bør henviser potensielle fosterforeldre til slik opplæring.
- e. For fosterforeldre som rekrutteres fra barnets familie og nettverk i forbindelse med akuttplassing, kan det være vanskelig å tilby opplæring i forkant av plasseringen. Disse fosterforeldrene bør tilbys veiledning eller alternativ opplæring så raskt som mulig etter at barnet er plassert.
- f. Når det gjelder rekruttering av fosterforeldre blant fosterhjem som er/har vært i bruk, bør barneverntjenesten og Bufetat samarbeide. Når Bufetat skal foreta den generelle vurderingen av fosterforeldrenes egnethet, bør dette skje i et nært samarbeid med den kommunen som har omsorgsansvar for den eksisterende fosterhjemsplassing. Dette innebærer at kommunen som har fosterbarn plassert i hjemmet og evt. fosterhjemskommunen bør gi uttalelse før Bufetat vurderer familien på ny. Dersom familien vurderes som egnet, kan den tilbys en barneverntjeneste som søker fosterhjem. Bufetat har en rådgivende rolle i forhold til å vurdere om hjemmet vil kunne ivareta flere fosterbarn. Se for øvrig mer om dette under [Kap. 4.5.1. "Rutiner for godkjenningsarbeidet"](#).

3.5 Sjekkliste - Rekruttering av fosterhjem

	Oppgaver	Utført/Avklart
Mål	Bufetat har hovedansvaret for rekruttering av fosterhjem, men barneverntjenesten kan også rekruttere egne fosterhjem. For å sikre god rekruttering, bør barneverntjenesten og Bufetat etablere gode samarbeidsrutine på rekrutteringsarbeidet.	I denne rubrikken kan barneverntjenesten skrive det som passer i den aktuelle saken
a.	Har barneverntjenesten notert nødvendige data på potensiell fosterfamilie?	
b.	Har barneverntjenesten snakket litt med dem og dannet seg et umiddelbart inntrykk?	
c.	Har barneverntjenesten innvendinger mot at en går videre med familien?	
d.	Har barneverntjenesten delt ut/sendt skriftlig informasjon?	
e.	Har barneverntjenesten orientert Bufetat om familie?	
f.	Har barneverntjenesten mottatt skriftlig egenpresentasjon fra familien?	
g.	Har barneverntjenesten avtalt hjemmebesøk?	
h.	Har barneverntjenesten vært på hjemmebesøk?	
i.	Har barneverntjenesten skrevet en første sosialrapport? Er konklusjonen positiv?	
j.	Er konklusjonen positiv?	
k.	Er Bufetat orientert om familien og klare for å gi dem opplæring?	
l.	Er det avtalt når opplæring skal starte?	
m.	Er opplæringen fullført?	
n.	Er familien klare for formidling og er de orientert om hva dette innebærer?	
o.	Er det gjort avtale om hvordan familien skal følges opp i vente-tiden?	
p.	Er familien tatt i bruk?	

4 Utvelgelse og godkjenning av fosterforeldre for det enkelte barn

Hovedansvar for utvelgelse og godkjenning av fosterforeldre for det enkelte barn er lagt til barneverntjenesten. Bufetat kan bistå barneverntjenesten i dette arbeidet.

4.1 Lov

[Lov om barneverntjenester § 4-22, Fosterhjem](#)

[Lov om barneverntjenester § 4-15, Valg av plasseringssted i det enkelte tilfelle](#)

[Lov om barneverntjenester § 4-14, Plasseringsalternativ etter vedtak om omsorgsovertakelse](#)

[Lov om barneverntjenester § 4-7, Barn som foreldrene selv har plassert utenfor hjemmet](#)

[Forskrift om fosterhjem § 3, Generelle krav til fosterforeldre](#)

[Forskrift om fosterhjem § 4, Valg av fosterhjem til det enkelte barn](#)

[Forskrift om fosterhjem § 5, Godkjenning av fosterhjem](#)

[Lov om barneverntjenester § 6-10, Politiattest](#)

[Forskrift om politiattest i henhold til barnevernloven](#)

4.2 Annet regelverk/kilder

[Retningslinjer for fosterhjem, Kapittel 5, Generelle krav til fosterforeldrene](#)

[Retningslinjer for fosterhjem, Kapittel 6, Valg av fosterforeldre til det enkelte barn](#)

[Retningslinjer for fosterhjem, Kapittel 7, Godkjenning av fosterhjem](#)

[Retningslinjer for fosterhjem, kapittel 16 Plassering av enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger hos familie](#)

[Rundskriv om fosterhjemsplassering hos biologiske foreldre, Barne- og familie-departementet, 23.11.1993. Q-0835](#)

4.3 Formål og prinsipper for utvelgelse og godkjenning av fosterhjem

I denne fasen av fosterhjemsarbeidet skal kommunen vurdere om en potensiell fosterfamilie kan ivareta det konkrete barnets behov på en god måte.

Fosterforeldrene skal ha særlig evne til å gi barnet et trygt og godt hjem, og de skal kunne løse oppfostringsoppgavene i samsvar med de forutsetningene som er lagt til grunn for oppholdet. Dette innebærer at det skal foretas en vurdering av deres egnethet som fosterforeldre for det konkrete barnet plasseringen gjelder. Derfor må barnets funksjonsnivå, ressurser og særlige behov være kartlagt på forhånd. I særlig omfattende saker, når barnet har særlige behov og

/eller nedsatt funksjonsevne, bør spesialisthelsetjenester trekkes inn i arbeidet. Eksempler på bistand fra spesialisthelsetjenester kan være nevrologisk utredning, utredning fra barne- og ungdomspsykiatrien eller habiliteringsteam.

4.4 Rutiner for utvelgelses- og godkjenningsarbeidet

- a. Når barneverntjenesten arbeider i forhold til et barn hvor den mener fosterhjemplassering kan eller vil bli nødvendig, kan den ta kontakt med Bufetat for råd og veiledning. Bufetat kan bistå med å klargjøre barnets behov og planlegge det videre arbeidet.
- b. Når barneverntjenesten søker Bufetat om fosterhjem, kan skjema "Søknad om plass i statlig tiltak" benyttes. Bufetat kan bistå med råd og veiledning til barneverntjenestene i arbeidet med å finne et egnet fosterhjem for barnet.
- c. Når det er funnet fram til et eventuelt fosterhjem for barnet, starter arbeidet med å vurdere om dette hjemmet vil kunne ivareta barnets utviklingsbehov. Rutinene gjelder også for vurdering av slektsfosterhjem for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger.
- d. Barneverntjenesten skal utrede og vurdere om potensielle fosterforeldre kan godkjennes som fosterhjem for et konkret barn. Utredning og godkjenning skal sikre at fosterforeldrene kan ivareta følgende forhold:
  - Barnets egenart og identitetsutvikling
  - Barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn
  - Barnets behov for kontinuitet i sin utvikling
  - Barnets behov for samvær og annen kontakt med familie
  - Barnets særskilte omsorgs- og oppfølgingsbehov
- e. Barneverntjenesten skal forut for plasseringen vurdere om fosterforeldre har:
  - Evne, tid og overskudd til å gi barn et trygt hjem i tråd med plasseringens formål og antatte varighet
  - Stabil livssituasjon
  - Alminnelig god helse
  - Gode samarbeidsevner
  - Økonomi, bolig og nettverk som gir barnet gode muligheter til livsutførelse
  - God vandel
  - Evne til å tåle endringer
- f. I tillegg til å vurdere om fosterhjemmet vil kunne ivareta barnets behov, er det viktig å søke å tilrettelegge for et godt samarbeidsklima mellom barn, foreldre, fosterhjem og barneverntjeneste. Åpenhet i form av dialog, høring av barn og foreldre og et møte mellom partene før godkjenning, skal tilstrebes i alle saker. Omsorgskommunen skal så langt som mulig ta foreldre og barn over syv år aktivt med i forberedelsesarbeidet, og i valg av

fosterfamilie. Beslutning om godkjenning bør ikke foretas før foreldre og barn har uttalt seg, jf. [Forskrift om fosterhjem § 4](#).

- g. Barneverntjenesten skal kreve at fosterforeldrene legger frem tilfredsstillende politiattest før godkjenning. Barneverntjenesten skal vurdere om andre som bor i fosterhjemmet skal legge frem politiattest.
[Barnevernloven § 6-10](#).
[Forskrift om politiattest i henhold til barnevernloven](#)
- h. Barneverntjenesten i den kommunen som fosterhjemmet ligger, har ansvaret for godkjenning av hjemmet. Fosterhjemmet skal være godkjent av fosterhjemkommunen før barnet plasseres. Det kan avtales skriftlig at omsorgskommunen godkjenner fosterhjemmet selv. Siden fosterhjemmet skal godkjennes for det enkelte barnet, forutsettes godt samarbeid mellom omsorgskommunen og fosterhjemkommunen i vurderingene av fosterforeldrenes egnethet. Fosterhjemskommunen må få tilsendt tilstrekkelig opplysninger om barnet og dets særskilte behov, før godkjenning.
- i. Opplysningene om familien skal journalføres for å dokumentere hvilken gjennomgang barneverntjenesten har hatt med familien. Det må komme frem at familien er vurdert og godkjent av barneverntjenesten. Opplysninger om fosterfamilien lagres i **egne mapper i eget personalarkiv**, mens godkjenningsvedtaket skal arkiveres i barnets mappe.
- j. Dersom det i godkjenningsprosessen kommer frem opplysninger som tilsier at fosterhjemmet ikke kan nyttes til barnet, må kommunene og eventuelt Bufetat drøfte situasjonen. Dersom fosterhjemskommunen ikke kan godkjenne fosterhjemmet, ligger ansvaret for å stanse den øvrige prosessen hos omsorgskommunen.
- k. Avslag på søknad om å bli fosterforeldre kan ikke påklages. Beslutningen trenger ikke begrunnes. Det er likevel ikke noe i veien for at barneverntjenesten gir uttrykk for årsaken til at familien ikke anses egnet. Gjelder det vurderinger i forhold til det enkelte barn kan taushetsplikten være til hinder for en konkret begrunnelse. Men generelle begrunnelser om potensielle fosterforeldres egnethet bør kunne gis, selv om barneverntjenesten ikke har noe plikt til det. Jf. [Retningslinjer for fosterhjem, kap. 7](#).

4.5 Øvrige rutiner vedrørende godkjenning av fosterforeldre

4.5.1 Akutt plassering av barn i fosterhjem

Unntak fra hovedregelen om at fosterhjemmet må være godkjent for det enkelte barn før barnet flytter inn kan bare gjøres i helt spesielle tilfeller, eksempelvis ved akutt plasseringer i beredskapshjem, der det ikke lar seg gjøre å godkjenne hjemmet før plassering. Jf. [Retningslinjer for fosterhjem, kapittel 7](#).

- a. Dersom barnet som følge av et midlertidig vedtak i en akutt situasjon, har flyttet inn i et fosterhjem før godkjenning, må barneverntjenesten starte godkjenningsprosessen.
- b. Barna skal ikke bli værende i en uavklart situasjon.

4.5.2 Søknad om godkjenning for plassering av barn nr. 2 i fosterfamilie

For godkjenning av fosterhjem som ønsker å ta imot fosterbarn i tillegg til allerede plassert fosterbarn, gjelder de samme godkjenningsregler som for første barn. Det er imidlertid nødvendig med noen presiseringer fordi dette er et område som kan skape konflikter dersom kommunikasjonen ikke er tilstrekkelig åpen.

- a. Det bør være en åpen dialog mellom kommune/kommuner og Bufetat før et fosterhjem som er i bruk, vurderes/godkjennes for et eller flere nye fosterbarn. Dette innebærer samtaler mellom fosterhjems kommunen, den kommunen som har barn i fosterhjemmet fra før og den kommunen som ønsker å plassere nytt barn i dette fosterhjemmet.
- b. Godkjenningsmyndigheten ligger til kommunen hvor fosterhjemmet ligger. Det skal alltid innhentes referanser og vurdering fra barneverntjenesten som allerede har barn plassert i dette fosterhjemmet.

4.5.3 Godkjenning av forelderen som barnet ikke bor med som fosterforelder

Det er mulig å plassere barn i fosterhjem hos den forelderen barnet ikke bor med til daglig. En forutsetning er at forelderen tar de nødvendige skritt for å kreve daglig omsorg og foreldreansvar etter barneloven. Alminnelige regler for fosterhjem gjelder: Hjemmet skal godkjennes, og det skal føres tilsyn. Det er ikke naturlig med fosterhjemsgodtgjøring. Jf. [Retningslinjer for fosterhjem, Kap. 6.7](#) og [Retningslinjer for plassering i fosterhjem hos biologiske foreldre](#).

4.5.4 Barn som er privat plassert

Når et barn er plassert hos andre slik at foreldrene ikke kan sies å ha den daglige omsorgen for barnet, kan barneverntjenesten kreve å godkjenne plasseringen hvis den varer lengre enn to måneder, jf. [Lov om barneverntjenester § 4-7](#).

- a. Barneverntjenesten skal godkjenne fosterhjemmet for det plasserte barnet. Rutinene som gjelder for godkjenning av fosterhjem og etablering av tilsyn med barnet skal følges, jf. [Lov om barneverntjenester § 4-22](#) og [forskrift om fosterhjem §§ 5 og 8](#).
- b. Fosterhjemmet utfører den daglige omsorgen for barnet på vegne av foreldrene ikke på vegne av barneverntjenesten. Barneverntjenesten kan ikke regulere omfanget av samvær eller annen kontakt. Foreldrene kan når som

helst kreve at barnet flytter tilbake til dem. De samme reglene gjelder som for plasseringer med hjemmel i lov om barneverntjenester [§ 4-4, femte ledd](#).

- c. Godkjenning av en privat plassering utløser ikke rettigheter til økonomisk godtgjøring i form av lønns- og utgiftsdekning. Foreldrene forsørger i utgangspunktet sitt barn selv. Det kan imidlertid i særlige tilfeller vurderes om barneverntjenesten bør yte hel eller delvis fosterhjemsgodtgjøring. Det kan også vurderes om det bør settes inn andre forsterkningstiltak eller hjelpetiltak.
- d. Ovennevnte rutiner som gjelder for barn som er privat plassert i henhold til § 4-7 gjelder også for godkjenning av plasseringssted for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger dersom vilkårene for slik plassering er tilstede, jf. [Retningslinjer for fosterhjem, kapittel 16](#).

4.5.5 Sjekklister

4.5.5.1 Sjekkliste - søknad om fosterhjem

	Oppgaver	Utført/Avklart
Mål	Når et barn skal plasseres i fosterhjem, er det barnets spesielle behov som skal tas hensyn til. Fosterforeldrene skal ha særlig evne til å gi det aktuelle barnet et trygt og godt hjem, og de skal kunne løse oppfostringsoppgavene i samsvar med de forutsetningene som er lagt til grunn for oppholdet.	I denne rubrikken kan barneverntjenesten skrive det som passer i den aktuelle saken
a.	Navn på barnet	
b.	Har barneverntjenesten i tilstrekkelig grad kartlagt hva som er barnets spesifikke behov?	
c.	Har barneverntjenesten undersøkt om disse behovene kan dekkes ved plassering i barnets nære familie eller nettverk?	
d.	Har barneverntjenesten tatt barnet og foreldrene med på råd i denne vurderingen?	
e.	Har barneverntjenesten meldt mulig behov for fosterhjem til Bufetat?	
f.	Har barneverntjenesten sendt skriftlig søknad til Bufetat?	
g.	Har Bufetat besvart søknaden og opprettet saksansvarlig?	
h.	Har barneverntjenesten vurdert om andre instanser skal være med i arbeidet - slike som BUP, Habiliteringstjeneste eller andre?	
i.	Har Bufetat foreslått et fosterhjem?	
j.	Har barneverntjenesten fått tilgang på sosialrapport eller tilsvarende rapporter på familien?	
k.	Er det avtalt møte med aktuell familie, barneverntjenesten (omsorgskommunen og fosterhjems kommunen) og Bufetat?	
l.	Er aktuelle familier kjent med taushetsplikten og har de skrevet under på eget skjema før de er gjort kjent med personopplysninger?	
m.	Har aktuell familie fått alle de opplysninger de trenger for å ta stilling til om de kan ta på seg oppdraget?	
n.	Har aktuell familie fått nok tid på seg til å tenke nøye nok over saken?	
o.	Er alle økonomiske og praktiske detaljer i saken tilstrekkelig gjennomgått?	
p.	Kjenner barneverntjenesten seg trygg på at dette er rette familien for dette barnet?	
q.	Har barnet og barnets foreldre møtt familien og gitt uttrykk for sin mening?	
r.	Har barneverntjenesten konkludert og gjort avtale med familien?	

4.5.5.2 Sjekkliste - Godkjenning av fosterhjem for det enkelte barn

	Oppgaver	Utført/Avklart
Mål	Fosterhjemmet skal være godkjent av barneverntjenesten før barnet plasseres og gjelder bare for denne plasseringen. Ansvar for prosessen påhviler barneverntjenesten i omsorgskommunen.	I denne rubrikken kan barneverntjenesten skrive det som passer i den aktuelle saken
a.	Navnet på fosterhjemmet	
b.	Navnet på fosterbarnet	
c.	Ligger fosterhjemmet i omsorgskommunen?	
d.	Dersom ikke, er det gjort avtale med fosterhjems kommunen om hvem som skal godkjenne?	
e.	Har barneverntjenesten undersøkt om Bufetat har oppdaterte opplysninger om fosterhjemmet?	
f.	Dersom ikke, har omsorgskommunen selv innhentet tilstrekkelige opplysninger om fosterhjemmet?	
g.	Har omsorgskommunen sendt disse opplysningene til godkjenningsskommunen?	
h.	Har omsorgskommunen sendt tilstrekkelige opplysninger om barnet til godkjenningsskommunen?	
i.	Har fosterhjemmet levert politiattest som ikke er eldre enn 3 måneder?	
j.	Har fosterhjemmet levert helseattest som ikke er eldre enn 3 måneder?	
k.	Er det undersøkt om andre i husstanden skal levere slike attester?	
m.	Har godkjenningsskommunen skrevet vedtaket?	
n.	Har omsorgskommune mottatt vedtaket?	
o.	Er det gjort avtale med godkjenningsskommunen om hvem som skal oppnevne tilsynsfører?	
p.	Utfylt av og signert	

5. Saksbehandling; Vedtak, avtaler og beslutninger ved etablering av fosterhjemtiltaket

5.1 Lov

[Lov om barneverntjenester § 4-4](#), femte ledd Hjelpetiltak for barn og barnefamilier

[Lov om barneverntjenester § 4-7](#) Barn som foreldre selv har plassert utenfor hjemmet

[Lov om barneverntjenester § 4-8](#) Forbud om flytting av barn, eller vedtak om omsorgsovertakelse, når barnet bor utenfor hjemmet

[Lov om barneverntjenester § 4-9](#) Forløpige vedtak etter § 4-8

[Lov om barneverntjenester § 4-12](#) Vedtak om å overta omsorgen for et barn

[Lov om barneverntjenester § 4-18](#) Ansvar for omsorgen i foreldrenes sted

[Lov om barneverntjenester § 4-20](#) Foreldreansvar

[Lov om barneverntjenester § 4-22](#) Fosterhjem

[Lov om barneverntjenester § 4-19](#) Samværsrett

[Lov om barneverntjenester § 9-2](#) Foreldrenes underholdsplikt

[Lov om barneverntjenester § 6-1](#) Anvendelse av forvaltningsloven

[Forskrift om fosterhjem § 6](#) Avtale om barneverntjenestens og fosterforeldrenes forpliktelser ved fosterhjems plassering

[Forskrift om fosterhjem § 7](#) Barnevernets oppfølging og kontroll av barnets situasjon i fosterhjemmet

[Forskrift om fosterhjem § 8](#) Tilsyn med fosterhjemmet

[Forskrift om internkontroll i barneverntjenesten \(ny\)](#)

Andre lover og forskrifter:

[Forvaltningsloven](#)

[Barneloven kapittel 5, Foreldreansvaret](#)

[Lov om Barnetrygd](#)

[Lov om folketrygd, kapittel 18, Barnepensjon](#)

[Lov om Skadeserstatning § 1-2](#)

[Lov om kontantstøtte til småbarnsforeldre, § 6](#)

[Forskrift om grense for når overformyndieret skal forvalte umyndiges midler \(FOR 2000-02-08, nr. 118\)](#)

5.2 Annet regelverk/kilder

[Retningslinjer for fosterhjem, kapittel 8](#) Avtale om barneverntjenestens og fosterforeldrenes forpliktelser ved fosterhjems plassering

[Retningslinjer for fosterhjem, kapittel 9](#) Fosterforeldrenes arbeidsrettslige stilling og deres sosiale rettigheter

[Retningslinjer for fosterhjem, kapittel 10](#) Fosterhjemsgodtgjøring

[Retningslinjer for fosterhjem kapittel 11 Oppfølging og kontroll av barnets situasjon i fosterhjemmet](#)

[Retningslinjer for fosterhjem, kap. 12 Tilsyn med fosterhjemmet](#)

[Retningslinjer for fosterhjem, kap. 13 Daglig omsorg, foreldreansvar og samvær](#)

[Retningslinjer for fosterhjem, kap. 17 Fosterhjemsplassering av funksjonshemmede barn](#)

[Saksbehandling i barneverntjenesten](#)

[Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten, kap. 6.2.2.](#)

[Fosterforeldrenes arbeidsrettslige stilling](#)

[Tiltaksplaner og omsorgsplaner – en veileder](#)

[Tilsynsfører i fosterhjem – en veileder](#)

[Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene](#)

5.3 Formål og prinsipper for saksbehandlingsarbeid

En grundig og korrekt saksbehandling har som formål å ivareta partenes rettsikkerhet, bidra til god internkontroll og danne grunnlag for et godt metodisk og faglig fosterhjemsarbeid.

Saksbehandlingsarbeidet må bygge på prinsippet om skriftlighet. Det skal være mulig for partene og deres representanter i ettertid å kunne finne ut hva som er vedtatt eller besluttet, tidspunktet for beslutningen og hvem som har tatt beslutningen.

5.4 Rutiner for saksbehandlingsarbeidet

- a. Barneverntjenesten bør etablere en oversikt over regelverk som skal følges ved etablering av fosterhjem. En slik oversikt kan danne grunnlag for gjennomføring av internkontroll med tanke på korrekt utførelse av forvaltningsarbeidet i kommunen.
- b. Barneverntjenesten skal sørge for at det er fattet et gyldig vedtak som hjemler plassering av barnet utenfor hjemmet og godkjent plasseringssted forut for plassering i fosterhjem. Plassering skal ikke gjennomføres før formelt vedtak om plassering foreligger.
- c. Når det er fattet vedtak om å plassere et barn i fosterhjem, følger flere forpliktelser for den kommunale barneverntjenesten. Det skal ikke fattes vedtak om kommunens forpliktelser, men barneverntjenestens arbeid skal dokumenteres i form av skriftlige beslutninger, planer, referater fra møter, journalnotat, skriftlig saksbehandling knyttet til godkjenning av fosterforeldre, etablering av tilsyn, rapporter, fremlagte attester og lignende.

5.4.1 Tiltaksplan og omsorgsplan

- a. Når det treffes vedtak om hjelpetiltak eller omsorgsovertakelse skal barneverntjenesten ha utarbeidet en tiltaksplan (ved hjelpetiltak, jf. bvl § 4-5) eller en foreløpig plan for barnets omsorgssituasjon (ved omsorgsovertakelse, jf. bvl § 4-5, tredje ledd). Ved mer langvarig plassering skal den foreløpige omsorgsplanen avløses av en permanent plan for barnets fremtidige omsorgssituasjon. Planene skal inneholde:
- Forutsetninger som ligger til grunn for hjelpetiltaket eller omsorgsovertakelsen.
  - Beskrivelse av oppfølgingsarbeidet.

5.4.2 Foreldreansvar og daglig omsorg

a. *Etter vedtak om omsorgsovertakelse*

Når barnet plasseres i fosterhjem etter vedtak om omsorgsovertakelse, skal fosterforeldrene utøve den daglige omsorgen for barnet på vegne av barneverntjenesten, jf. [barnevernloven § 4-18](#). Dette innebærer at ansvaret og bestemmelsesretten overfor barnet er delt mellom barneverntjenesten som har ansvaret for omsorgen i sin helhet, fosterforeldrene som har ansvaret for den daglige omsorgen og foreldrene som har et begrenset foreldreansvar.

Hva det begrensede foreldreansvaret består av er ikke fullt ut avklart i regelverket. Vesentlige spørsmål som valg av skole, utdanning og religiøse spørsmål er en del av foreldreansvaret, hvis foreldrene ønsker innflytelse på disse spørsmål. Se [Retningslinjer for fosterhjem kapittel 13](#).

Fosterforeldrene har ansvaret for alle spørsmål som gjelder den generelle oppdragelse av barnet. Dette omfatter vanlig oppfølging i forhold til skole, barnehage og fritid og det å sørge for at barnet får nødvendig oppfølging ved sykdom. Også spørsmålet om barnet skal gå i barnehage anses å høre under den daglige omsorg. Enkelte spørsmål må imidlertid antas å ha så stor betydning for barnet at de hører under barneverntjenestens ansvar for omsorgen i sin helhet, slik at ansvaret ikke går over på fosterforeldrene uten at barneverntjenesten har tatt særlig stilling til dette. Det kan for eksempel gjelde spørsmålet om barnet skal kunne reise utenlands eller om barnet skal kunne bo utenfor fosterhjemmet i kortere eller lengre perioder.

b. *Etter beslutning om hjelpetiltak eller godkjenning av private plasseringer*

Når barnet plasseres i fosterhjem etter vedtak om hjelpetiltak, og når barneverntjenesten godkjenner en privat plassering, innebærer dette at fosterforeldrene utøver den daglige omsorgen for barnet på vegne av barnets foreldre, og ikke på vegne av barneverntjenesten slik som etter vedtak om omsorgsovertakelse. Slike fosterhjems plasseringer forutsetter frivillighet fra foreldrenes side, og barneverntjenesten kan ikke regulere foreldrenes bestemmelsesrett over barnet. Barneverntjenesten kan f.eks. ikke regulere omfanget av samvær mellom barnet og foreldrene, og foreldrene kan i utgangspunktet når som helst kreve at barnet skal flytte hjem

igjen. Det kan heller ikke inngås avtaler som begrenser foreldrenes rettigheter etter loven.

5.4.3 Fosterhjemsavtalen

- a. Fosterhjemsavtalen spesifiserer barneverntjenestens og fosterforeldrenes forpliktelser og skal brukes i alle fosterhjems plasseringer som er hjemlet i Lov om barneverntjenester § 4-12 og § 4-8, jf. forskrift om fosterhjem § 6.
- b. Ved plasseringer etter § 4-4, femte ledd og § 4-7 skal fosterhjemsavtalen benyttes så langt den passer, jf. forskrift om fosterhjem § 6. Ved plassering utover fylte 18 år er ny fosterhjemsavtale nødvendig.
- c. Avtalens parter
  - Fosterhjemmet og omsorgskommunen er alltid parter.
  - Ved plassering etter § 4-4, femte ledd vil også barnets foreldre være parter.
- d. Ved hjelpetiltaksplasseringer etter § 4-4, femte ledd bør avtalen presisere oppgaver og ansvarsfordeling mellom foreldre, fosterforeldre og barneverntjenesten. Spørsmål knyttet til følgende forhold avklares og innarbeides i fosterhjemsavtalen:
  - Hvilken skole eller evt. barnehage skal barnet tilhøre
  - Hvordan bør fritiden disponeres
  - Hvordan skal helse og evt. sykdom følges opp
  - Oppdragelsesspørsmål
  - Hvordan skal samvær mellom barn, foreldre og familie gjennomføres
  - Hvilke forventninger har foreldre, fosterforeldre og fosterbarn til hverandre
  - Hvilke avtaler skal gjelde for økonomiske forhold som avlønning, egenbetaling og lignende
  - Hvilket tidsaspekt har foreldrene for fosterhjemsforholdet og når skal dette evt. vurderes på ny
- e. Det bør avtales særlig om barnevernets tilgjengelighet ved uforutsette hendelser og/eller akutte situasjoner i fosterhjemmet.
- f. Avtalen skal skrives i to eksemplarer og undertegnes av fosterforeldrene og barneverntjenesten før plassering. Hver av partene beholder et eksemplar av avtalen.
- g. Barneverntjenesten og fosterforeldrene skal gjennomgå avtalen minimum en gang i året og eventuelt foreta nødvendige endringer; jf. forskrift om fosterhjem § 6.
- h. KS har på vegne av kommunene utarbeidet veiledende satser for arbeidsgodtgjørelse og utgiftsdekning i fosterhjem. De veiledende satser gjelder

pr. fosterbarn pr. måned. Arbeidsgodtgjøring er skattepliktig og gis for 12 mnd. pr. år. Fosterforeldre har ikke rett til feriepenger. KS indeksregulerer satsene årlig. Se også internettadressen: www.ks.no under tema: [Rundskriv](#).

- i. Oppstår det uenighet mellom barneverntjenesten og fosterforeldrene om hvordan en inngått avtale skal forstås, herunder blant annet hva barneverntjenesten har forpliktet seg til overfor fosterforeldre med barn som også har rett til tjenester etter sosialtjenesteloven, kan man eventuelt be fylkesmannen om råd om hvordan konflikten kan løses. Fylkesmannen kan imidlertid ikke avgjøre saker på dette området.

5.4.4 Fosterforeldrenes arbeidsrettslige stilling

Når det gjelder fosterforeldrenes arbeidsrettslige stilling og deres sosiale rettigheter gjelder følgende:

- Fosterforeldre er selvstendige oppdragstakere for barneverntjenesten
- Fosterforeldrene har rett til sykepenger dersom fosterhjemforholdet må opphøre på grunn av sykdom. Folketrygden refunderer fra dag 17. Det bør vurderes om det er behov for å tegne tilleggsforsikring etter folketrygdloven § 8-39 for å få full sykepengedekning fra første sykedag. Behovet for slik forsikring bør avklares mellom fosterforeldrene og barneverntjenesten allerede i forbindelse med inngåelse av fosterhjemsavtalen. En eventuell forsikring bør dekkes av barneverntjenesten.
- Lønn ved omsorgspermisjon knyttet til fosterbarnet dekkes ikke av folketrygden, men av barneverntjenesten
- Dersom fosterbarnet blir sykt og fosterforeldre må være hjemme har de rett til permisjon, med ytelser fra folketrygden, jf. [Lov om folketrygd § 9-5](#)
- Arbeidsgodtgjørelse inngår i grunnlaget for opptjening av pensjonspoeng i folketrygden
- Fosterforeldre har ikke rettigheter i forhold til innmelding i kommunal pensjonskasse
- Reiser fosterforeldrene er pålagt, bør godtgjøres i samsvar med det kommunale regulativ for skyssgodtgjørelse

Se for øvrig brev/rundskriv vedrørende; [Fosterforeldrenes arbeidsrettslige stilling](#) og [Retningslinjer for fosterhjem, kapittel 9](#)

5.4.5 Forsterkningstiltak

- a. Overfor fosterbarn som trenger spesielt stell eller særlig tilsyn kan det settes inn forsterkningstiltak. Den faglige siden av forsterkningstiltak drøftes forut for plassering dersom barnets særskilte behov er kjent. Barnet kan ha utviklet vansker som er større enn de vanskene fosterbarn flest strever med. Eksempler på forhold ved fosterbarnet som kan gjøre forsterkningstiltak nødvendig:
  - Fosterbarn som viser alvorlige atferdsproblem, som kriminalitet, rusmiddelmissbruk, sterk utagering eller (selv)destruktiv atferd
  - Fosterbarn som har svært dårlig utviklet sosial fungering

- Fosterbarn som har opplevd mange brudd på nære relasjoner
  - Fosterbarn som er påført skade som følge av mors rusmisbruk i svangerskapet
  - Fosterbarn som har psykisk el. fysisk funksjonshemming som krever særlig tilsyn, pleie og behandling
  - En totalvurdering av situasjonen i fosterhjemmet kan gjøre det nødvendig å sette inn forsterkningstiltak selv om barnet ikke har utviklet spesiell vansker
- b. Forsterkningstiltak skal tilpasses fosterbarnets og fosterforeldrenes spesielle behov. Alle særskilte tiltak og ordninger skal avtales i en tilleggssavtale. Slike tiltak kan være:
- Lønnskompensasjon ved omsorgspermisjon
  - Økt arbeids- eller utgiftsdekning
  - Fri plass i barnehage eller skolefritidsordning
  - Støtte-, avlastnings- eller kriseordninger
  - Særskilt veiledning
- c. Forsterkningstiltak utover kommunal egenandel må drøftes med Bufetat på forhånd dersom staten er refusjonspliktig. Ekstraavgifter som ikke regnes som forsterkningstiltak, men som kommunen likevel kan gjøre avtale om at fosterhjemmet skal få dekket kan blant annet være følgende:
- Engangsutgifter ved plassering (klær/utstyr)
  - Større utgifter til behandling som ikke dekkes av folketrygden
  - Utgifter fosterhjemmet har i forbindelse med gjennomføring av samværsavtalen
  - Utgifter til konfirmasjon eller tilsvarende handlinger
  - Betaling av opphold i barnehage dersom det er barneverntjenesten eller fylkesnemnda som har bestemt at barnet skal gå i barnehage
  - Innkjøp av større personlig utstyr til barnet
  - Utgifter til utdanning utover grunnskolen
  - Særlige utgifter ved omplassering
- d. Dersom ikke kommunen har egne rammeavtaler med et forsikringselskap om forsikring av fosterbarn, skal kommunen tegne egen ulykkesforsikring for barnet. Det bør også vurderes om det skal tegnes en skadeforsikring for barnet. Se også punkt 5.4.6 h. under.

5.4.6 Andre økonomiske ordninger

Det er et omfattende regelverk omkring trygde-, stønads-, bidrags- og forsikringsordninger knyttet til fosterbarnet:

- a. *Barnetrygden* skal overføres til fosterforeldre og gå til underhold av barnet. Det er ikke gitt restriksjoner for hvordan barnetrygden skal disponeres, utover at trygden skal komme barnet til gode. KS anbefaler at barnetrygden ikke skal medføre reduksjon av månedlig utgiftsdekning, men at den nyttes til større utlegg til barnet, f.eks. sportsutstyr og reiser.

Fosterforeldrene må selv søke om at barnetrygden blir overført dem. Barneverntjenesten må være dem behjelpelig med dette gjennom veiledning og skriftlig bekreftelse på at barnet er plassert i fosterhjem. Overgangsbestemmelser: Barnetrygd, som er oppspart før 1.4.2004, skal overføres til barnet dersom det er fylt 18 år. Dersom barnet fortsatt er under omsorg, skal oppspart beløp stå på sperret konto til barnet er 18 år, eller overføres til vergen dersom omsorgen blir opphevet før barnet er 18 år.

- b. *Oppfostringsbidrag*; Når et barn er plassert utenfor hjemmet som følge av et vedtak etter barnevernloven kan kommunen kreve at foreldrene skal betale oppfostringsbidrag. Slikt bidrag kan bare kreves dersom dette anses rimelig ut fra foreldrenes økonomiske situasjon, jf. Lov om barneverntjenester § 9-2. Bestemmelsen er nylig endret ved at fastsettelsen av oppfostringsbidrag nå er overført fra fylkesnemnda/kommunen til trygdeataten. Endringene trer i kraft fra 1. juli 2006, hvoretter departementet vil gi nærmere forskrifter til bestemmelsen. I omsorgsovertakelsessaker skal bidragskravet sendes til trygdekontoret (bidragsfogden), som avgjør kravet og fastsetter beløpet. Det er viktig å merke seg at taushetsplikten ikke er til hinder for at barneverntjenesten gir bidragsfogden de opplysninger som er nødvendige i den enkelte sak. Også ved frivillige plasseringer etter Lov om barneverntjenester § 4-4 femte ledd kan det være rimelig at foreldrene betaler oppfostringsbidrag. I slike tilfeller må imidlertid beløpets størrelse avtales med foreldrene på forhånd.
- c. *Barnepensjon*; Formålet med barnepensjon er å sikre inntekt for barn når en av foreldrene eller begge er døde. Med visse begrensninger kan kommunen kreve barnepensjonen innbetalt til seg etter 3. måned etter at plasseringen fant sted. Dersom fosterbarnets mor eller far dør, bør barneverntjenesten – evt. i samarbeid med barnets verge - påse at det søkes om barnepensjon for barnet.
- d. *Grunn- og hjelpestønad*; Formålet med grunn- og hjelpestønad er å gi økonomisk kompensasjon for visse ekstrautgifter og for særskilt tilsyn eller pleie på grunn av varig sykdom, skade eller lyte. Hjelpestønad til tilsyn og pleie tilstås dersom det foreligger et faktisk privat pleieforhold og vilkårene for stønad er tilstede. Tilsyn og pleie i fosterhjem likestilles med andre private pleieforhold. Stønaden skal ikke berøre arbeidsgodtgjøring. Hjelpestønad er således en ytelse som fosterforeldrene har krav på i tillegg til arbeidsgodtgjøringen som fosterforeldre, også når fosterhjemmet er forsterket. Det forutsettes derfor at kommunen ikke reduserer sin lønns-godtgjøring til fosterforeldre i de tilfellene der det også utbetales hjelpestønad etter folketrygdloven. Kommunen skal heller ikke kunne ta refusjon i hjelpestønaden etter barnevernloven § 9-3. Se også rutinehåndbokens kap.5.5 om fosterbarn med nedsatt funksjons-evne.
- e. *Kontantstøtte*; Det ytes ikke kontantstøtte til barn som er plassert i fosterhjem.

- f. *Overformynderiet*; Overformynderi finnes i hver kommune. Grensen for når overformynderiet skal forvalte umyndiges midler fastsettes av Justisdepartementet. Grensen er i henhold til [forskrift av 08.02.2000](#), satt til kr. 75.000,-. Dette er en aktuell problemstilling for fosterbarn som har arvet, satt barnetrygden på egen konto, eller lignende.
- g. *Lånekassen*; Barn under omsorg har bare rett til stipend og lån dersom de ikke bor i fosterhjem eller institusjon og heller ikke får oppholdet dekket fullt ut av kommunen/statlig barneverntjeneste. Lånekassen: [Forskriften Kap. 1 – punkt 12.2](#).
- h. *Forsikring*; Kommunene skal tegne ulykkesforsikring for barn i fosterhjem. Kommunen står, som hovedregel, økonomisk ansvarlig for skader barnet måtte påføre fosterhjemmet. Ansvar for skade som barnet påfører tredjemann reguleres av alminnelige erstatningsrettslige regler. Kommunens erstatningsansvar begrenses på tilsvarende måte som foreldrenes ansvar, jf. [Lov om Skadeserstatning § 1-2](#). Kommunen kan vurdere å tegne egen skadeforsikring.
- i. *Samværsutgifter for barnets foreldre*; Det skal være samvær mellom barn og foreldre om ikke annet er bestemt. Dersom foreldrenes økonomiske situasjon begrenser muligheten for samvær med barnet, bør barneverntjenesten yte nødvendige midler til dekning av foreldrenes utgifter ved samvær. Det skal fattes egne vedtak om dette og vedtaket skal kunne påklages av foreldrene.

5.5 Fosterbarn med nedsatt funksjonsevne

I mange tilfeller kan det være vanskelig å fastslå om et barns problemer skyldes omsorgssvikt eller om barnet har en nedsatt funksjonsevne. Det er ikke naturlig å omtale ethvert fosterbarn med særlige behov som funksjonshemmet.

- a. Barn med nedsatt funksjonsevne bør utredes med tanke på diagnostisering.
- b. Når et barn med nedsatt funksjonsevne skal fosterhjemsplaseres må barneverntjenesten velge fosterforeldre som både er innstilt på og har de ekstra ressurser som kreves for å ha den daglige omsorgen for et barn med særlige behov.
- c. Før plassering av barn med nedsatt funksjonsevne i fosterhjem skal kommunen ha avklart hvilke tjenester til barnet som skal dekkes etter annet lovverk, for eksempel etter sosialtjenesteloven. Dersom det aktuelle fosterhjemmet ligger i en annen kommune, må kommunene ha avklart spørsmålet seg i mellom. Dette for å unngå uklarheter om hvem som skal ha ansvar for ulike tjenester overfor barnet.

- d. Barneverntjenesten må holde seg orientert om tiltak som kan lette hverdagen for fosterforeldre til barn med nedsatt funksjonsevne og eventuelt bistå fosterforeldrene ved søknad om slike tiltak. Likeledes må barneverntjenesten holde seg orientert om tiltak som kan gjøre barnets hverdag bedre.
- e. Det er barneverntjenesten i omsorgskommunen som har ansvaret for at fosterhjemmet til enhver tid står best mulig rustet til å dra omsorg for barnet. Dersom barnet er fosterhjemsplassert i en annen kommune enn omsorgskommunen, kan ansvaret for å bistå fosterforeldrene overføres til fosterhjemskommunen. En slik overføring krever en klar avtale kommunene i mellom. Fosterforeldrene må videre orienteres om avtalen og hva den innebærer.
- f. Fosterforeldre til barn med nedsatt funksjonsevne må forholde seg til og samarbeide med svært mange hjelpeinstanser og fagfolk. Dette arbeidet må koordineres og samordnes. Barneverntjenesten bør bistå med å etablere "individuell plan" for fosterbarnet, jf. [Individuell plan](#) og [Veileder for individuell plan 2001](#) fra Sosial- og helsedirektoratet.
- g. Etter gjeldende rett er det økonomiske ansvaret for fosterhjemsplasserte barn med nedsatt funksjonsevne delt mellom barneverntjenesten og sosialtjenesten.
- Det er barneverntjenesten i omsorgskommunen som har ansvaret for å dekke de utgiftene som gjelder *barnevernsaken*.
  - De andre tiltakene som er forårsaket av *nedsatt funksjonsevne* følger annet lovverk både når det gjelder ansvar og økonomi. Her kan nevnes at kommunen etter blant annet [sosialtjenesteloven](#) og [kommunehelsetjenesteloven](#) har et særlig ansvar for tilbud til funksjonshemmede barn som oppholder seg i kommunen. Det forhold at barnet er plassert i fosterhjem, er uten betydning for hvilken hjelp det har rett til etter for eksempel sosialtjenesteloven. I de tilfeller der et fosterbarn med nedsatt funksjonsevne er plassert i en annen kommune enn omsorgskommunen, vil oppholdskommunens ansvar for eventuelle tiltak på grunn av fosterbarn med nedsatt funksjonsevne være det samme som for andre barn i kommunen.
- h. Ansvarsforholdene rundt barnet skal nedfelles i fosterhjemsavtalen som er et av de viktigste dokumentene ved plassering i fosterhjem. Det samme gjelder dersom barnets nedsatte funksjonsevne oppdages eller oppstår først etter at barnet er fosterhjemsplassert. Barneverntjenesten må i slike tilfeller gjennomgå fosterhjemsavtalen sammen med fosterforeldrene og eventuelt reforhandle denne på bakgrunn av den nye situasjonen som er oppstått.
- i. Oppstår det uenighet mellom barneverntjenesten og fosterforeldrene om hvordan en inngått avtale skal forstås, herunder blant annet hva barneverntjenesten har forpliktet seg til overfor fosterforeldre med barn som også

har rett til tjenester etter sosialtjenesteloven, kan man eventuelt be fylkesmannen om råd om hvordan konflikten kan løses. Fylkesmannen kan imidlertid ikke avgjøre saker på dette området.

Jf. [Retningslinjer for fosterhjem Kap. 17](#).

5.6 Samværsavtaler

- a. Barn og foreldre har, hvis ikke annet er bestemt, rett til samvær med hverandre, jf. [Lov om barneverntjenester § 4-19](#). Dette innebærer at barneverntjenesten alltid skal vurdere samværs spørsmålet ved etablering av barn i fosterhjem.
- b. Når barneverntjenesten fremmer sak for fylkesnemnda om omsorgsovertakelse skal den samtidig fremme forslag om samvær. Omfanget av det foreslåtte samværet skal støtte oppunder målsetting med og antatt varighet av plasseringen. Fylkesnemndas vedtak om samvær kan – når det vurderes å være til beste for barnet – utvides av barneverntjenesten når det ikke er i strid med klare forutsetninger i fylkesnemndas vedtak.
- c. Barneverntjenesten kan etablere samværsordninger selv om samvær ikke er fastsatt av fylkesnemnda når samvær ikke er i strid med klare forutsetninger i fylkesnemndas vedtak. Samvær mellom fosterbarn og foreldre skal utformes ut fra en vurdering av hva som er best for barnet.
- d. På bakgrunn av vedtatte rammer for samvær skal det utformes en samværsavtale som angir hyppighet, tid og sted for samværene. Utforming av samværsavtalen må drøftes med fosterforeldrene før den settes i verk. Hvis det er mulig bør avtalen diskuteres i et felles møte. Samværsavtalen vedlegges barnets omsorgsplan og fosterhjemsavtalen.
- e. Fylkesnemnda og barneverntjenesten kan bestemme at andre enn foreldrene skal ha samvær med barnet etter omsorgsovertakelse. Barnets samvær med andre enn foreldre skal avtales.
- f. Særskilte reguleringer knyttet til telefonkontakt, brev og gaver mv bør også avtales.
- g. Samværet skal i størst mulig grad avtales og tas inn i *årlig aktivitetsoversikt for arbeidet i fosterhjemmet* slik at alle parter har anledning til å planlegge sin hverdag.
- h. Samværsavtalene må evalueres jevnlig. Barn, foreldre og fosterforeldre må trekkes med ved drøfting og vurdering av samværsordningene.
- i. Barneverntjenesten kan ikke innskrenke samvær fastsatt av fylkesnemnda, uten at nemnda har fattet vedtak om innskrenking. Dette gjelder også om

foreldre og barn er enige eller ønsker en innskrenking. Sak om innskrenking fremmes av barneverntjenesten.

- j. Tilsyn under samvær regnes som begrensende i forhold til utøvingen av samvær, og avgjørelse om tilsyn fattes av fylkesnemnda samtidig med avgjørelse i samværsspørsmålet. Barneverntjenesten kan iverksette tilsyn som foreldrene motsetter seg, kun hvis fylkesnemnda uttrykkelig har overlatt vurderingen av behov for tilsyn under samvær til barneverntjenesten.
- k. Den som fører tilsyn ved samvær skal skrive rapport til barneverntjenesten etter hvert samvær.
- l. Økonomiske ytelser for å sikre gjennomføring av samværsavtalen, se kap.5.4 i ovenfor.

5.7 Etablering av tilsyn og oppnevning av tilsynsfører

I henhold til [Lov om barneverntjenester § 4-22](#), tredje ledd skal barneverntjenesten, i den kommunen der fosterhjemmet ligger, oppnevne tilsynsfører for barn i fosterhjem fra plasseringstidspunktet til barnet fyller 18 år. Formålet med tilsynet er å føre kontroll med at barnet får en tilfredsstillende omsorgssituasjon i fosterhjemmet og at forutsetningene som ble lagt til grunn for plasseringen blir fulgt opp.

Tilsynsfører skal ved utføring av tilsynet ha en uavhengig funksjon i forhold til barneverntjenesten og fosterforeldrene, men skal samarbeide med barneverntjenesten til beste for barnet.

- a. Dersom det er formålstjenelig kan omsorgskommunen inngå en skriftlig avtale med fosterhjems kommunen om å få overført tilsynsansvaret for fosterbarnet til seg.
- b. Tilsynsfører er oppdragstaker og har tilsynskommunen som oppdragsgiver. Det skal etableres en oppdragsavtale mellom barneverntjenesten i fosterhjems kommunen og tilsynsfører. Avlønning skjer etter fosterhjems kommunens regulativ med mindre kommunene avtaler noe annet.
- c. Tilsynsføreren er først og fremst barnet sin person og skal være uavhengig av både barnevernet og fosterhjemmet. Barneverntjenesten må derfor rekruttere en tilsynsfører som kan etablere god kontakt og bygge opp et tillitsforhold med barnet. Barn som er fylt 7 år, men også yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før tilsynsfører velges.
- d. Tilsynsføreren skal gis opplæring. Bufetat kan bistå med slik opplæring.

- e. Barnet og fosterforeldrene skal ha skriftlig melding om hvem som er oppnevnt som tilsynsfører og barnet skal ha informasjon om hvordan tilsynsfører kan brukes.
- f. Tilsynet skal utføres ved besøk i fosterhjemmet så ofte som forholdene rundt barnet gjør det nødvendig, men minst fire ganger pr. år. Det skal være mulig for tilsynsfører å snakke alene med barnet.
- g. I henhold til forskrift om fosterhjem kan barneverntjenesten, når forholdene i fosterhjemmet vurderes som stabile og gode, vedta å redusere tilsynet til 2 ganger pr. år under følgende forutsetninger:
  - Ungdommen er over 15 år
  - Ungdommen samtykker i redusert tilsyn
  - Fosterhjemsforholdet har vart i over 2 år

Barneverntjenesten skal fatte et skriftlig og begrunnet vedtak om at antall tilsynsbesøk er redusert.

- h. Tilsynet skal tilrettelegges slik at barnet kan ta opp eventuelle problemer med tilsynsfører uten at fosterforeldrene er tilstede.
- i. Det bør utarbeides en oversikt over tilsynsbesøkene slik at barneverntjenesten kan kontrollere at tilsynet utføres i henhold til forskrift, avtale og behov.
- j. Tilsynet skal rapporteres skriftlig til tilsynskommune, med kopi til omsorgskommune. Barneverntjenesten må kontrollere at tilsynet er gjennomført ved gjennomgang av tilsynsrapporter og årsoversikter for antall vedtatte tilsynsbesøk.
- k. Dersom en fosterfamilie flytter til annen kommune, skal omsorgskommunen straks gi melding til den nye fosterhjems kommunen og eventuelt be om oppnevning av ny tilsynsfører.

5.8 Sjekklister

5.8.1 Sjekkliste - Vedtak om fosterhjems plassering

	Oppgaver	Utført/Avklart
Mål	Barneverntjenesten kan ikke plassere et barn før det er fattet et lovlig vedtak om dette. Ansvar for prosessen påhviler barneverntjenesten i omsorgskommunen.	I denne rubrikken kan barneverntjenesten skrive det som passer i den aktuelle saken
a.	Navnet på fosterbarnet (a)	
b.	Dersom barnet er over 15 år, er det gjort kjent med sine partsrettigheter?	
c.	Er barn over 12 år kjent med sine rettigheter og er det tatt hensyn til hva barnet mener?	
d.	Har yngre barn blitt snakket med og har det fått gi uttrykk for sine meninger?	
e.	Er saken tilstrekkelig undersøkt, slik at det kan treffes et vedtak?	
f.	Har barneverntjenesten sjekket med folkeregisteret hvem som har foreldreansvar og som dermed er parter i saken?	
g.	Dersom vedtaket er fattet etter § 4-4, femte ledd – foreligger det et informert samtykke fra foreldre og fra barn med partsrettigheter?	
h.	Er vedtaket gjort skriftlig, er det begrunnet, - og er partene i saken gjort kjent med innholdet i og premissene for vedtaket?	
i.	Dersom vedtaket er fattet etter §§ 4-6, eller 4-9, er vedtaket da godkjent av fylkesnemndas leder? Er en slik godkjenning påklaget?	
j.	Dersom vedtaket er fattet etter § 4-12, er vedtaket påklaget?	
k.	Har barneverntjenesten tatt stilling til om en klage skal medføre oppsettende virkning?	
l.	Utfylt og signert	

5.8.2 Sjekkliste – Fosterhjemsavtale ved hjelpetiltaksplassering etter § 4-4, femte ledd

	Oppgaver	Utført/Avklart
Mål	Barneverntjenesten kan ikke plassere et barn før det er fattet et lovlig vedtak om dette. Ansvar for prosessen påhviler barneverntjenesten i omsorgskommunen. For å få en vellykket resultat av plasseringen, er det avgjørende at det inngås en helt klar og entydig fosterhjemsavtale. Det skal ikke fattes vedtak om dette, men treffes en administrativ beslutning som følger av plasseringsvedtaket.	I denne rubrikken kan barneverntjenesten skrive det som passer i den aktuelle saken
a.	Navnet på fosterhjemmet	
b.	Navnet på fosterbarnet	
	Sjekkpunkt avtaleinngåelse ved frivillig plassering	
c.	Har alle parter skrevet under fosterhjemsavtalen?	
d.	Er det avtalt hvor lenge plasseringen skal vare?	
e.	Er det tatt stilling til om det skal opprettes ansvarsgruppe? I så fall: hvem som skal være med i gruppen og når gruppen skal ha sitt første møte?	
f.	Foreligger det en klar og oversiktlig avtale om hvordan samvær mellom barn og foreldre skal være?	
g.	Er barnet informert om innholdet i samværsavtalen?	
h.	Er det avtalt om fosterforeldrene skal ha utbetalt barnetrygden? Og i så fall – er trygdekontoret informert om at barnet flytter i fosterhjem?	
i.	Er det tatt stilling til om foreldrene skal betale for barnet? Og i så fall hvor mye og på hvilken måte?	
j.	Er det utarbeidet tiltaksplan?	
k.	Har barnet alt det trenger av klær og utstyr?	
l.	Dersom noe mangler, er det avtalt hvem som skal skaffe det til veie, hvordan det økonomiske oppgjøret skal være og hvem som i ettertid skal eie utstyret?	
m.	Er det avtalt hvordan barneverntjenesten skal følge opp fosterhjemmet?	
n.	Er det avtalt om fosterhjemmet skal ha annen veiledning enn fra barneverntjenesten?	
o.	Er det avtalt hvordan arbeidsgodtgjørelse og utgiftsdekning skal utbetales?	
p.	Er det tatt stilling til om fosterhjemmet skal forsterkes – eventuelt på hvilken måte?	
q.	Er kopi av avtalen sendt fosterhjems kommunen og Bufetat?	

5.8.3 Sjekkliste – Fosterhjemsavtale – Omsorgsovertakelse

	Oppgaver	Utført/Avklart
Mål	Når barneverntjenesten plasserer et barn i fosterhjem mot foreldres vilje, skal det inngås en fosterhjemsavtale mellom barneverntjenesten og fosterforeldrene. Inngåelse av fosterhjemsavtale er en administrativ beslutning som følger av plasseringsvedtaket.	I denne rubrikken kan barneverntjenesten skrive det som passer i den aktuelle saken
a.	Navnet på fosterhjemmet	
b.	Navnet på fosterbarnet (a)	
c.	Sjekkpunkt avtaleinngåelse på saker som ikke er frivillige plasseringer.	
d.	Har alle parter skrevet under fosterhjemsavtalen?	
e.	Er det avtalt hvor lang tid plasseringen skal gjelde for?	
f.	Er det tatt stilling til om det skal opprettes ansvarsgruppe, - og i så fall hvem som skal være med i gruppen og når den skal ha sitt første møte?	
g.	Har barneverntjenesten laget tiltaksplan?	
h.	Foreligger det en klar og oversiktlig avtale om hvordan samvær mellom barn og foreldre skal være?	
i.	Er barnet (a) informert om innholdet i denne avtalen	
j.	Er det avtalt hvordan barneverntjenesten skal følge opp fosterhjemmet – hvem som skal gjøre det – hvor ofte – og hvor det skal skje?	
k.	Er det avtalt hvordan og hvor mye som skal utbetales i godtgjørelse og utgiftsdekning.	
l.	Er det avtalt at fosterforeldrene skal ha utbetalt barnetrygden? Og i så fall – er trygdekontoret informert om at barnet flytter i fosterhjem?	
m.	Er det tatt stilling til om foreldrene skal betale for barnet? Og i så fall hvor mye og på hvilken måte?	
n.	Har barnet alt det trenger av klær og utstyr?	
o.	Dersom noe mangler, er det avtalt hvem som skal skaffe dette til veie, hvordan det økonomiske oppgjøret skal være og hvem som i ettertid skal eie utstyret?	
p.	Er det tatt stilling til om fosterhjemmet skal forsterkes – eventuelt på hvilken måte?	
q.	Er det avtalt hvordan fosterhjemmet skal få veiledning og hvem de skal henvende seg til i barneverntjenesten?	
r.	Er kopi av avtalen sendt Bufetat?	

5.8.4 Sjekkliste – Fosterhjemsavtale ved hjelpetiltaksplassering av ungdom over 18 år

	Oppgaver	Utført/Avklart
Mål	Barneverntjenesten kan la et barn få bli værende i fosterhjem ut over fylte 18 år. I god tid før barnet fyller 18 år skal barneverntjenesten avklare om og hvordan et hjelpetiltak skal videreføres og fatte vedtak om dette. Inngåelse av fosterhjemsavtale er en administrativ beslutning som følger av plasseringsvedtaket.	I denne rubrikken kan barneverntjenesten skrive det som passer i den aktuelle saken
a.	Navnet på fosterhjemmet	
b.	Navnet på fosterbarnet	
	Sjekkpunkt avtaleinngåelse ungdom over 18 år	
c.	Har alle parter skrevet under fosterhjemsavtalen?	
d.	Er det avtalt hvor lenge plasseringen skal vare?	
e.	Er det tatt stilling til om det skal opprettes ansvarsgruppe, - og i så fall hvem som skal være med i gruppen og når den skal ha sitt første møte?	
f.	Er det utarbeidet tiltaksplan?	
g.	Er det klare felles mål for hvordan ungdommen på sikt skal etablere seg utenfor fosterhjemmet?	
h.	Er det avtalt hvordan barneverntjenesten skal følge opp fosterhjemmet?	
i.	Er det gjort avtaler vedrørende arbeidsgodtgjørelse og utgiftsdekning?	
j.	Er det avtalt om ungdommen selv skal bidra med noe av egen inntekt, utdanningsstipend eller lignende?	
k.	Er det avtalt om ungdommen selv skal motta økonomisk støtte fra barneverntjenesten og av dette utrede egne utgifter?	
l.	Er det tatt stilling til om fosterhjemmet skal forsterkes – eventuelt på hvilke måter?	
m.	Er det tatt stilling til om fosterhjemmet skal få veiledning og i tilfelle av hvem?	
n.	Er kopi av fosterhjemsavtalen sendt fosterhjems kommunen og Bufetat?	

5.8.5 Sjekkliste - Etablering av tilsynsfører for fosterbarnet

	Oppgaver	Utført/Avklart
Mål	Når det er fattet vedtak om å plassere et barn i fosterhjem, og plasseringen er gjort, skal det snarest oppnevnes tilsynsfører. Det fattes ikke vedtak om dette, men en administrativ beslutning. Arbeidet skal kunne dokumenteres. Fosterhjems kommunen skal etablere tilsynsfører for fosterbarnet, med mindre det er inngått skriftlig avtale om at omsorgskommunen skal gjøre det. Omsorgskommunen er ansvarlig for at arbeidet blir satt i gang og for kostnadene med tilsynet.	I denne rubrikken kan barneverntjenesten skrive det som passer i den aktuelle saken
a.	Navnet på fosterhjemmet	
b.	Navnet på fosterbarnet	
	Sjekkpunkt:	
c.	Har barneverntjenesten i omsorgskommunen gjort skriftlig avtale med fosterhjems kommunen om selv å føre tilsyn?	
d.	Er barnet over 7 år eller i stand til å mene noe om hvem som bør være tilsynsfører?	
e.	Har barneverntjenesten snakket med barnet om dette?	
f.	Har barneverntjenesten oppnevnt tilsynsfører?	
g.	Har barneverntjenesten vurdert at tilsynsfører har en uavhengig rolle i forhold til barneverntjenesten og fosterforeldrene?	
h.	Har tilsynsfører levert vandelsattest og taushetsløfte?	
i.	Har barneverntjenesten underrettet barnet og fosterhjemmet om hvem som er tilsynsfører?	
j.	Har barneverntjenesten inngått arbeidsavtale med tilsynsføreren?	
k.	Er økonomiske forhold som lønn og utgiftsdekning avklart?	
l.	Har tilsynsfører fått opplæring, eller er det gjort avtale om at vedkommende skal få det?	
m.	Har tilsynsfører fått informasjon om hvor ofte og hvordan barnet skal besøkes?	
n.	Er det gjort klar avtale om hvordan tilsynsfører skal skrive sine rapporter og hvem rapportene skal sende stil?	
o.	Dersom omsorgskommune og fosterhjems kommune er forskjellige, er det avklart hvem som skal svare for utgiftene og hvordan refusjon eventuelt skal skje?	
p.	Er alle parter klar over at tilsynet opphører når barnet fyller 18 år?	

6. Innflytting i fosterhjemmet - plasseringsfasen

Omsorgskommunen har ansvar for at innflytting i fosterhjemmet skjer på best mulig måte for barnet. Innflyttingsprosessen må tilpasses det konkrete barnets behov.

6.1 Lov

[Lov om barneverntjenester § 4-13](#) Iverksetting av vedtak om omsorgsovertakelse

[Lov om barneverntjenester § 4-14](#) Plasseringsalternativer etter vedtak om omsorgsovertakelse

[Lov om barneverntjenester § 4-15](#) Valg av plasseringssted i det enkelte tilfelle

6.2 Annet regelverk/kilder

[Retningslinjer for fosterhjem, kapittel 11](#) Oppfølging og kontroll av barnets situasjon i fosterhjemmet.

[Betalingsordninger i barnevernet](#), rundskriv fra Barne- og familiedepartementet av 22.12.92.

[Forskrift om fastlegeordning i kommunene.](#)

6.3 Formål og prinsipper for innflyttingsarbeidet

Innflytting i fosterhjem representerer en kritisk overgang for både fosterbarn og fosterforeldre. Barneverntjenesten må derfor følge innflyttingen tett, og ha hyppig kontakt med både fosterbarn og fosterforeldre. Barneverntjenesten bør være svært tilgjengelig for fosterhjemmet hele det første året.

For barnets foreldre kan barnets flytting utløse en krisereaksjon. De bør derfor ha stor tilgjengelighet til barneverntjenesten i flyttefasen. Jf. Lov om barneverntjenester § 4-16 skal barneverntjenesten følge utviklingen nøye til de barn som det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse for, og likeledes utviklingen til deres foreldre. Det kan være formålstjenelig at foreldrene får tilbud om sorgbehandling eller annen form for støtte.

Åpenhet og god informasjon mellom barneverntjenesten, fosterhjemmet, foreldrene og barnet er av stor betydning. Foreldrene har behov for å vite at barnet får god omsorg, og barnet trenger å få vite hvordan foreldrene har det.

6.4 Rutiner for innflyttingsarbeidet

- a. Flytting til fosterhjem skal skje planlagt og forutsigbart. Omsorgskommunen bør derfor utarbeide en oversikt over de aktiviteter og møter som skal gjennomføres i forbindelse med flyttingen og den første tiden etter innflytting. Omsorgskommunen bør samarbeide tett med barnet/ungdommen, foreldre, fosterforeldre og andre sentrale samarbeidsparter i denne fasen. Bufetat kan bistå med råd og veiledning.
- b. Omsorgskommunen har ansvar for at overføringen fortløpende evalueres og eventuelt justeres.
- c. Barneverntjenesten bør vurdere om det skal oppnevnes egen støtteperson for barnet i flytteprosessen.
- d. Dersom barnet overføres fra statlig tiltak til fosterhjem skal tiltaket og barneverntjenesten samarbeide i overføringsfasen. Kostnadsfordeling ved eventuelle doble tiltak i overgangsfasen drøftes med Bufetat. Kommunens egenandel følger av [Betalingsordninger i barnevernet](#).
- e. Når flytting er bestemt, må omsorgskommunen gi skriftlig melding til:
  - Barnehage
  - Skole
  - Helsestasjon
  - Fastlege
  - Tannhelsetjeneste
  - Folkeregister:
    - Flyttingen skal innen 8 dager meldes til folkeregisteret i den kommunen fosterhjemmet ligger.
    - Melding vedrørende vedtak om at barnet skal plasseres på "sperret adresse" må sendes folkeregisteret.
    - Bekreftelse på "sperret adresse" må årlig følges opp i forhold til folkeregisteret. "Sperret adresse" opphører etter 1 år dersom forlengelse ikke varsles folkeregisteret.
  - Trygdekontor:
    - Omsorgskommunen skal hjelpe fosterforeldrene med å søke trygdekontoret om å få barnets barnetrygd overført til seg.
    - Bekreftelse fra barneverntjenesten på at barnet er plassert skal ligge ved fosterforeldrenes søknad.
  - Eventuelle andre instanser som blir berørt av flyttingen
- f. Omsorgskommunen har ansvar for å legge til rette for en god skolesituasjon og gode samarbeidsrutiner mellom barneverntjenesten, fosterforeldre og skole.
- g. Barn som barneverntjenesten plasserer i fosterhjem **bør** få en helseundersøkelse før plassering. Helseundersøkelsen skal ha fokus på helsemessige forhold som har betydning for utøvelsen av omsorg, behandling og

opplæring. Ved mistanke om rusrelaterte skader knyttet til svangerskapet, er slik undersøkelse særlig viktig.

- h. Dersom barnet flytter til fosterhjem i annen kommune, har barneverntjenesten ansvar for å velge fastlege til barnet dersom barnet er under 12 år. Barn mellom 12 og 16 år kan selv sette fram krav om en bestemt fastlege, og barneverntjenesten skal samtykke. Barn over 16 år kan selv velge fastlege. Jf. [Forskrift om fastlegeordning i kommunene](#).
- i. Dersom barnet flytter til fosterhjem i annet helsestasjonsdistrikt har barneverntjenesten ansvar for å melde fra til helsestasjonen om at barnets helseopplysninger skal overføres til ny helsestasjon.
- j. For å sikre at fosterbarna får den hjelp de har behov for plikter barneverntjenesten, uten hinder i taushetspliktsbestemmelsene, å melde fra til lokalt skolekontor om flyttingen. Barneverntjenesten bør videre ta direkte kontakt med barnets skole.
- k. Ved behov for tilpasset opplæring og spesialundervisning gjelder følgende regler:
  - [Opplæringsloven](#) slår fast at den ordinære undervisningen skal tilpasses den enkelte elev, og at elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen har rett til spesialundervisning. [§ 18-1 i Forskrift til opplæringsloven](#) - regulerer hvem som skal gjøre vedtak, utrede saken og dekke kostnader knyttet til undervisningen.
    - Før omsorgskommunen gjør vedtak om spesialundervisning skal det foreligge en sakkyndig vurdering av elevens særlige behov. Denne vurderingen skal gjøres av fosterhjemskommunen.
    - For elev som får spesialundervisning skal det utarbeides en individuell læreplan.
  - Omsorgskommunen skal dekke utgifter til undervisning og tilleggsressurser for barn som bor i fosterhjem i en annen kommune. Omsorgskommunen, fosterhjemskommunen og skolene bør samarbeide i disse sakene.
  - Barneverntjenesten/barnets foresatte bør be om at evt. sakspapirer fra PPT overføres til PPT i fosterhjemskommunen som er sakkyndig instans.
- l. Dersom barnet må skifte barnehage, må ny barnehageplass søkes i fosterhjemmets nærmiljø. Barnehageplass som barnevernstiltak gir prioritet ved opptak. Barn under skolealder som har særlig behov for spesialpedagogisk hjelp har rettigheter i henhold til Opplæringsloven § 5-7. Hjelpen kan omfatte lekotek, trenings- og stimuleringsiltak og veiledning til barnehagen. Hjelpen skal alltid omfatte tilbud om foreldreveiledning.

6.5 Sjekkliste – plasseringsfasen

	Oppgaver	Utført/Avklart
Mål	Omsorgskommunen har ansvar for at flytting av barn til fosterhjem skjer på best mulig måte for barnet. Saksbehandler bør selv være aktivt med under flytteprosessen.	I denne rubrikken kan barneverntjenesten skrive det som passer i den aktuelle saken
a.	Navnet på fosterhjemmet	
b.	Navnet på fosterbarnet (a)	
	Sjekkpunkt når et barn skal plasseres	
c.	Har barneverntjenesten laget en plan for hvordan flyttingen skal skje?	
d.	Er planen konkret nok når det gjelder framdrift?	
e.	Er barnet og foreldrene gjort kjent med planen og har de hatt innflytelse på hvordan den ble laget?	
f.	Er fosterforeldrene gjort kjent med planen?	
g.	Har Bufetat bistått barneverntjenesten?	
h.	Skal barneverntjenesten sin saksbehandler være med på flyttingen?	
i.	Er det tatt stilling til hvordan flyttingen skal evalueres under veis?	
j.	Er det tatt stilling til hvordan barnet skal møte skole eller barnehage?	
k.	Er helsestasjonen varslet om at barnet flytter og er det sikret at nødvendig informasjon blir overført?	
l.	Er skolemyndigheten varslet om at barnet flytter og er det sikret at nødvendig informasjon blir overført?	
m.	Er PPT varslet om at barnet flytter og er det sikret at nødvendig informasjon blir overført?	
n.	Må barnet skifte fastlege? Er det i så fall ordnet?	
o.	Er trygdekontoret varslet om at barnet flytter og er det sikret at nødvendig informasjon blir overført?	
p.	Har fosterforeldrene fått kunnskap om at de skal søke barne-trygd?	
q.	Er flytting meldt til folkeregisteret? Dersom barnet bor på sperret adresse, har folkeregisteret fått melding om at adressen skal være sperret?	

7. Oppfølging av barn i fosterhjem

Omsorgskommunen har ansvar for oppfølging med fosterbarn, fosterhjem og foreldre. Bufetat kan yte bistand til barneverntjenesten i dette arbeidet.

7.1 Lov

[Lov om barneverntjenester § 4-16](#), Oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse

[Lov om barneverntjenester § 4-5](#), Oppfølging av hjelpetiltak

[Forskrift om fosterhjem § 7](#), Barneverntjenestens oppfølging og kontroll av barnets situasjon i fosterhjemmet

[Forskrift om fosterhjem § 9](#), Utføring av tilsyn og rapportering

7.2 Annet regelverk/kilder

[Retningslinjer for fosterhjem, kapittel 11](#), Oppfølging og kontroll av barnets situasjon i fosterhjemmet

[Veileder for tilsynsarbeidet](#)

7.3 Formål og prinsipper og oppfølgingsarbeid

Barneverntjenesten skal følge både barnets og foreldrenes utvikling nøye. Den skal vurdere om hjelpen som gis er tjenelig, eventuelt om det er behov for nye tiltak.

Virkningene av en fosterhjems plassering blir påvirket av forhold ved barnet selv, familien, fosterfamilien, nærmiljøet og barneverntjenesten. Barn påvirkes negativt dersom deler av systemet rundt det ikke fungerer tilfredsstillende og barnet ikke kan skjermes fra svikten. Barn som involveres i konflikter trenger særlig hjelp og støtte.

FNs barnekonvensjon gir alle barn rett til familie. Barnets alder ved plasseringen og varighet av plasseringen er to blant flere forhold som påvirker deres opplevelse av hvem som utgjør deres familie. Det må legges til rette for at barnet får minst én familie "for livet".

Lovens minimumskrav til oppfølging er ofte ikke tilstrekkelig. Fosterbarnets særlige behov må vies særskilt oppmerksomhet. I tillegg må barneverntjenesten være særlig aktsom overfor de utfordringer fosterbarn og fosterforeldre kan møte ved overgangssituasjoner som skolestart og ungdomstid.

Det er viktig å ha fokus på fosterbarnets ressurser og mestringsopplevelser, samt gi rom for realistiske mål og forventninger.

7.4 Rutiner for oppfølging

Barneverntjenesten må følge opp alle involverte; fosterbarnet, foreldrene, fosterforeldrene, tilsynsførere og andre som har en rolle i fosterhjemsarbeidet.

- a. Fosterbarn skal ha en tiltaksplan (ved hjelpetiltak) eller en foreløpig plan for barnets omsorgssituasjon (ved omsorgsovertakelse), som ved mer langvarig plassering skal avløses av en permanent plan for barnets fremtidige omsorgssituasjon. Formålet med planene er å klargjøre hvilke forutsetninger som ligger til grunn for plasseringen samt å redegjøre for hvordan barnet skal følges opp i fosterhjemmet.
- b. Barneverntjenesten må påse at oppfølgingen er i samsvar med planen, samt evaluere og eventuelt justere planen. Fosterforeldrene må få kopi av planene. Ved utarbeidelse av nye planer om tiltak rundt barna må fosterforeldrene være delaktige.
- c. Det bør utarbeides rutiner for å sikre at oppfølgingsarbeidet skjer systematisk, forutsigbart og i henhold til lov og forskrift. Et forslag kan være å utarbeide en årlig oversikt som beskriver hvilken oppfølging barnet, fosterhjemmet og foreldrene får i en angitt tidsperiode.
- d. For å samordne innsatsene for barnet kan det kan være formålstjenelig å etablere ansvarsgrupper, gjennomføre informasjonsmøter, nettverksmøter eller andre møtepunkt.

7.4.1 Oppfølging av fosterbarn

- a. Oppfølging av fosterbarn skal legge til rette for at barnet erfarer å bli hørt og sett. Oppfølgingen skal gi fosterbarnet hjelp til å:
  - etablere god forståelse av hva som skal skje - og hvorfor
  - bli bevisst egne standpunkt
  - få gi uttrykk for sine meninger
  - oppleve trygghet i dagliglivet og for fremtiden.
- b. All oppfølging av fosterbarn forutsetter at barneverntjenestens representanter etablerer en aldersadekvat kontakt med fosterbarnet, jf. [Retningslinjer for fosterhjem](#) (Pkt. 11) og [Forskrift om fosterhjem](#), § 9.
- c. Saksbehandler skal ha samtaler med fosterbarnet så ofte som nødvendig, og minst fire ganger i året. Barneverntjenesten kan vedta at antall besøk reduseres til 2 ganger i året. Dette gjelder kun dersom forholdene i fosterhjemmet er gode og barnet har vært i fosterhjemmet i minst 2 år.
- d. Tilsynsfører og saksbehandler fra barneverntjenesten bør presenteres for barnet i tråd med barnets modenhet og mulighet til å forstå tilsynsførers og barneverntjenestens oppgaver og roller. Større barn må gis mulighet til å nå dem på telefon. Ved skifte av saksbehandler bør det om mulig være et "overlappingsmøte".

- e. Dersom barnets utvikling hemmes på grunn av tidligere sviktende omsorg, overgrep eller traumer, må barneverntjenesten sikre at barnet får adekvat hjelp.
- f. Det er viktig å gi fosterbarnet trygghet for tilhørighet i fosterhjemmet også etter fylte 18 år, dersom dette er i tråd med omsorgsplanen for barnet. Det er like viktig å åpne opp for jevnlig å drøfte fremtidsønsker og planer for utdanning/arbeid, bolig og personlig utvikling. Følgende forhold må ivaretas:
- I god tid før fosterbarnet fyller 18 år skal det utarbeides en plan for framtidige tiltak som ivaretar barnets behov for tilhørighet, bolig, utdanning/arbeid og personlig oppfølging. Barneverntjenesten må fatte de vedtak som er nødvendige for å sikre at barnet får nødvendige og ønskede tiltak utover myndighetsalder. Dette medfører bl.a. at dersom ungdommen selv ønsker det, kan barneverntjenesten videreføre fosterhjemplasseringen.
  - Dersom ungdom ikke lenger ønsker å være fosterhjemsplassert når de fyller 18 år, men ombestemmer seg etter noe tid, bør barneverntjenesten vurdere om den igjen kan gi ungdommen tilbud om fosterhjemsplasing.
  - Når tiltak til ungdom i alderen 18 – 20 år er kostnadsberegnet utover kommunal egenandel, skal Bufetat godkjenne planene.
  - Tiltak kan forlenges frem til ungdommen er 23 år.

7.4.2 Oppfølging av fosterforeldre

Som utøvere av den daglige omsorgen for barnet, er fosterforeldrene helt sentrale for barnets utvikling (jf. [Forskrift om fosterhjem](#) og [Retningslinjer for fosterhjem](#)).

- a. Barneverntjenesten skal sikre at fosterforeldrene får tilstrekkelig veiledning. Veiledning kan gis av saksbehandler eller annen fagperson med relevant kompetanse. I saker med høyt konfliktnivå kan det være formålstjenelig at veiledning gis av en ”nøytral” person. Avtale om ekstern veiledning bør tas inn i fosterhjemsavtalen.
- b. Bufetat tilbyr fosterforeldre generell veiledning. Barneverntjenesten bør informere fosterforeldre om slike tilbud og oppmuntre dem til å delta. I tillegg bør barneverntjenesten melde fra til Bufetat dersom behovene for generell veiledning endres eller ikke ivaretas gjennom det tilbudet som foreligger.
- c. Det første året etter innflytting skal barneverntjenesten jevnlig følge med på hvordan plasseringen har fungert. Barneverntjenesten skal sammen med fosterforeldrene vurdere behovet for forsterkning. Bufetat kan bistå i dette arbeidet.
- d. I oppfølging av fosterforeldre bør fosterbarnets spesielle behov, samt

kritiske overganger som skolestart, ungdomstid, flytting og lignende, vies særlig oppmerksomhet.

- e. Barneverntjenesten skal besøke fosterhjemmet minst 4 ganger i året. I perioder kan det også være formålstjenelig å ha jevnlig telefonkontakt med hjemmet.
- f. Barneverntjenesten kan vedta å redusere antall besøk til 2 ganger i året, dersom forholdene i fosterhjemmet er gode, og plasseringen har vart i minst 2 år. Et slikt vedtak skal være skriftlig dokumentert. Fosterforeldrene bør uttale seg før slikt vedtak fattes. Vedtaket bør innarbeides i fosterhjemsavtalen ved revurdering av denne.
- g. Dersom kommunen eller Bufetat har beredskap for råd og veiledning utover ordinær arbeidstid, må fosterhjemmene informeres om dette. Dersom slik råd/veiledningskompetanse ikke er tilgjengelig, bør det utarbeides en midlertidig ordning som sikrer at fosterforeldre og fosterbarn får kontakt med barnevernet, og helst saksbehandler, utenom arbeidstid.
- h. Fosterforeldrene bør også informeres om Norsk Fosterhjemsforening og om foreningens kontakttelefon.

Bufetat kan gi konsultasjon til barneverntjenestene når det gjelder veilednings- og oppfølgingsarbeid.

7.4.3 Oppfølging av foreldre

- a. Kort tid etter en omsorgsovertakelse skal barneverntjenesten kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det skal barneverntjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser. Jf. [Lov om barneverntjenester § 4-16](#).
- b. For å sikre gjensidig informasjon må barneverntjenesten være tilgjengelig for foreldrene.
- c. Fosterbarn kan oppleve lojalitetskonflikt mellom foreldre og fosterforeldre. Åpenhet og informasjon kan i noen tilfeller virke konfliktdepende. Når barneverntjenesten vurderer det som hensiktsmessig, bør det avholdes felles møter med foreldre, fosterforeldre og barneverntjeneste for gjensidig informasjonsutveksling.
- d. Barnets foreldre har i de fleste tilfeller viktig kunnskap om barnet. Denne kunnskapen bør både fosterforeldre og barneverntjenesten kunne dra nytte av i det videre arbeidet. Det bør tilrettelegges for at foreldrene kan delta i fosterhjemsarbeidet.

7.4.4 Oppfølging av tilsynsførere

- a. Tilsynsfører må ha kjennskap til viktige forhold knyttet til fosterbarnet, slik at tilsynet kan sikre adekvat ivaretagelse av fosterbarnet i fosterhjemmet.
- b. Tilsynsfører skal føre tilsyn med barnet så ofte som nødvendig, men minimum 4 ganger i året.
- c. Dersom barneverntjenesten vurderer forholdene i fosterhjemmet som gode, og barnet samtykker, kan barneverntjenesten vedta at tilsynet skal reduseres til minimum 2 ganger i året for barn som er fylt 15 år og som har vært plassert i fosterhjemmet i mer enn 2 år.
- d. Tilsynsfører skal utarbeide rapport etter hvert tilsyn. Rapporten skal sendes til barneverntjenesten i den kommunen som har ansvaret for at det blir ført tilsyn, med kopi til barneverntjenesten i omsorgskommunen, dersom det ikke er den som har tilsynsansvaret. Barneverntjenesten bør gå gjennom rapporten med fosterbarnet og fosterforeldrene for å sikre at forhold som påpekes blir drøftet og evt. forbedret.
- e. Det bør være samtale mellom saksbehandler og tilsynsfører minst en gang i året, for å evaluere tilsynsførerrapportene og gjennomgå tilsynsførerens mandat.
- f. Barneverntjenesten skal påse at tilsynsfører får tilbud om og gjennomfører opplæringskurs i regi av Bufetat.

Se også: [Tilsynsfører i fosterhjem – en veileder](#). (BLD)

7.5 Sjekklister / maler

7.5.1 Samtaleguide – evaluering

SAMTALEGUIDE - EVALUERING

Dette er en samtaleguide som kan benyttes når barneverntjenesten, eventuelt i samarbeid med Bufetat, skal gjennomføre ettårs evaluering – eller tidligere/senere evalueringer - av fosterhjems plasseringen. Det er satt av felt til å skrive i. Guiden kan brukes som grunnlag for et generelt referat fra samtalen, og legges inn i barnets og fosterfamiliens journal i både Bufetat og barneverntjenestens fagprogram. Under hvert punkt skal det særlig legges vekt på det som ikke er i orden eller fungerer tilfredsstillende, slik at dette kan rettes opp. Referat fra møtet bør sendes til alle som var med på møtet og til de som av andre grunner skal holdes orientert.

Oppfølgingsmøte vedkommende plassering av [ ] i fosterhjem hos [ ]
Møte ble avholdt [ ] på [ ]
Tilstede var [ ]

Fosterforeldrenes synspunkt

Statusrapport – hva har hendt siden sist?

Hvordan vurderer fosterforeldrene barnets utvikling – emosjonelt, sosialt og faglig?
[ ]

Fikk fosterforeldrene et "rett" bilde av barnet og barnets situasjon før og under plassering?
[ ]

Fikk de tilstrekkelig informasjonen om barnet – og til rett tid?
[ ]

Hva tenker de kunne vært gjort annerledes under plasseringsfasen?
[ ]

Fantes det omsorgsplan/tiltaksplan for barnet ved plassering?
[ ]

Finnes dette nå?
[ ]

Er planen fulgt?
[ ]

Hvordan ser fosterforeldrene på barnets behov pr. i dag, sammenlignet med ved plassering/forrige evaluering?
[ ]

Er endringene store?
[ ]

Hva er eventuelt de største endringene hos barnet?
[ ]

Har fosterforeldrene sin rolle endret seg?
[ ]

Eventuelt hvordan?
[redacted]

Fungerer samværsordningen etter planen?
[redacted]

Hvilke reaksjoner ser fosterforeldrene hos barnet i forbindelse med samvær?
[redacted]

Hvordan er forholdet mellom foreldre og fosterforeldre, slik fosterforeldrene ser det? (Avklart, trygt, direkte kontakt, eller -?)
[redacted]

Hvilken oppfølging har fosterforeldrene og barnet fra barneverntjenesten? (Konkrete planer for oppfølging på kort og lang sikt).
[redacted]

Får fosterforeldrene den veiledningen de har behov for?
[redacted]

Hvordan fungerer informasjonsutvekslingen mellom barneverntjenesten og fosterforeldrene?
[redacted]

Hvordan fungerer samarbeidet med skole/barnehage/tilsynsfører/eventuelle andre instanser
[redacted]

Har oppgaven som fosterforeldre blitt svært annerledes enn fosterforeldrene hadde tenkt seg?
(Forventninger til barnet, foreldrene, samarbeid med barneverntjenesten osv.)
[redacted]

Fikk fosterforeldrene hjelp til å ta en reflektert avgjørelse?
[redacted]

Fikk de hjelp til å se:

- Hva dette barnet sin fungering ville bety for deres familieliv?
[redacted]
- Hva som ville bli de totale konsekvensene av å ta imot dette barnet, på kort og lang sikt?
[redacted]
- Hva det ville innebære å ta imot et nytt familiemedlem?
[redacted]
- Hva som var deres motiv for å melde seg?
[redacted]

Barneverntjenesten i kommunen

Hvordan vurderer barneverntjenesten barnets utvikling, sosialt og faglig?
[redacted]

Stemmer barneverntjenestens vurdering av barnet, utvikling og endringer overens med fosterforeldrenes sine?
[redacted]

Hvordan vurderer barneverntjenesten barnets kontakt med sine foreldre og familie?
[redacted]

Stemmer vurderingen overens med fosterforeldrenes vurderinger?
[redacted]

Har barneverntjenesten og fosterforeldrene drøftet dette underveis?
[redacted]

Har barneverntjenesten planer framover som fosterforeldre bør kjenne til?
[redacted]

Hvordan har barneverntjenesten fulgt opp barnets foreldre/familie?
[redacted]

Har foreldrene fått løpende informasjon om hvordan barnet har det?
[redacted]

Hvordan vurderer barneverntjenesten kontakten med fosterforeldrene?
[redacted]

Har planene for konkrete samarbeidsformer vært fulgt? (antall møter/samtaler, hyppighet, deltakelse osv.)
[redacted]

Eventuelt hvorfor ikke?
[redacted]

Har barneverntjenesten holdt fosterforeldrene orienterte om eventuelle viktige hendelser i barnets familie?
[redacted]

Har eventuelle avtaler om konkret ansvars- og oppgavefordeling mellom BUP, Bufetat, kommunal barneverntjenesten og eventuelle andre instanser fungert etter intensjonene?
[redacted]

Hva må eventuelt endres?

Referatet er skrevet den [redacted] av [redacted]

Kopi er sendt til følgende:
[redacted]

7.5.2 Kvalitetssikring av fosterhjemsarbeidet

Fosterbarn: [redacted], F. nr.: [redacted], Plasseringsdato: [redacted]

Fosterforeldre: [redacted]

Tilsynsfører: [redacted]

Foreldre: [redacted]

Oppgave	Gjennomført dato	Kvittering (dato og underskrift)	Dokument henvisning (dok.nr.)
Oppgaver ved etablering			
Vedtak om plassering i fosterhjem			
Godkjenne fosterfamilie for barnet			
Kontrollere politiattest for fosterforeldre/ andre som bor i fosterhjemmet			
Oppnevne tilsynsfører			
Etablere Fosterhjemsavtale			
Etablere tidsavgrenset tilleggsavtale som omfatter individuelt tilpassede ordninger for fosterhjemmet.			
Etablere – Foreløpig omsorgsplan – Omsorgsplan – Tiltaksplan			
Oppfølgingsoppgaver, år 20 (sett inn årstall hvert år)			
Tilsynsbesøk 1			
Tilsynsbesøk 2			
Tilsynsbesøk 3			
Tilsynsbesøk 4			
Beslutning om redusert tilsyn			
Ekstra tilsyn			
Oppfølging i fosterhjemmet; – Samtale med fosterbarn – Samtale med fosterforeldre			
Besøk 1			
Besøk 2			
Besøk 3			
Besøk 4			
Tilleggsbesøk			
Evt. beslutning om at besøkene reduseres til 2 pr. år.			
Oppfølging av foreldre			
Foreldresamtale 1			
Foreldresamtale 2			
Ekstra foreldresamtale			
Oppfølging av tilsynsfører			

8. Avslutning av fosterhjems plasseringer

Avslutning av en fosterhjems plassering innebærer at formalitetene omkring fosterhjems plasseringen opphører.

8.1 Lov

[Lov om barneverntjenester § 1-3](#), Hvem loven gjelder for

[Lov om barneverntjenester § 4-21](#), Oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse

[Lov om barneverntjenester § 4-17](#), Flytting av barnet

[Lov om barneverntjenester § 4-15](#), Valg av plasseringssted i det enkelte tilfellet

8.2 Annet regelverk/kilder

[Retningslinjer for fosterhjem, kapittel 14](#) Opphør av fosterhjems plassering

[Retningslinjer for fosterhjem, kapittel 15](#) Saksbehandling ved anklager mot fosterhjem

[Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4, tiltak til ungdom over 18 år](#) (Barne- og familiedepartementet)

[Veileder for utarbeidelse av plan for krisehåndtering ved mistanke om ansattes seksuelle overgrep mot barn](#), utarbeidet av Barne- og familiedepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet

[Seksuelle overgrep mot barn – en veileder for hjelpeapparatet](#), utarbeidet av Sosial- og helsedirektoratet og Barne- og familiedepartementet.

8.3 Formål og prinsipper i arbeid med utflytting fra fosterhjem

Årsakene til at fosterhjemforhold avsluttes er mange og ulike. Uansett skal det avsluttes på måter som er best mulig for barnet og de øvrige aktørene.

Evaluering og gjennomgang av forløpet, med understreking av hva som er oppnådd, kan dempe eventuelle konflikter og bidra til en positiv avslutning.

Det bør tilstrebes at fosterforeldrene forblir en naturlig del av barnets nettverk. Likeledes bør andre personer i fosterbarnets nettverk kunne beholde en naturlig kontakt med barnet.

Dersom fosterbarnet flytter ut til en selvstendig boform skal barneverntjenesten samarbeide med den unge om å legge til rette for tilfredsstillende bolig, utdanning/arbeid og personlig utvikling.

Dersom barnet må flytte til ny fosterfamilie, skal omsorgskommunen følge rutineene for søknad og godkjenning av fosterhjem og for innflytting i fosterhjem.

8.4 Rutiner for avslutning av fosterhjem

8.4.1 Felles forvaltningsrutiner

- a. Fosterhjemsavtalen mellom barneverntjenesten og fosterforeldrene sies opp.
- b. Barnets tiltaksplan eller omsorgsplan justeres slik at den ivaretar barnets behov etter utflytting.
- c. Følgende instanser må få melding om at barnet flytter fra fosterhjemmet:
  - Folkeregister
  - Skole/barnehage
  - Helsestasjon
  - Trygdekontor dersom barnet har rett til trygdeytelser som barnetrygd, barnepensjon, barnebidrag, grunn- og hjelpestønad eller andre trygdeytelser
  - Fastlege
  - Overformynderiet dersom fosterbarnet har formue som ivaretas her
  - Lånekassen
  - Sosialtjenesten dersom barnet har - eller har behov for - tiltak eller økonomisk sosialhjelp etter lov om sosiale tjenester
  - Forsikringsselskap dersom fosterbarnet har hatt særskilt forsikringsavtale

8.4.2 Planlagt flytting

Planlagt flytting er flytting som skjer i tråd med barnets plasseringsvedtak og tilhørende omsorgsplan/tiltaksplan.

- a. Vedtak om omsorgsovertakelse faller bort når barnet fyller 18 år. I god tid før dette skal barneverntjenesten i samarbeid med barnet og fosterforeldrene vurdere om plasseringen skal opprettholdes eller om barnet skal motta andre hjelpetiltak etter fylte 18 år. [Lov om barneverntjenester § 4-15](#) siste ledd. Se ellers [Rutinehåndbok for kommunal barneverntjeneste](#).
- b. Flyttingen skal utføres forberedt og planmessig i tråd med fosterbarnets ønsker og behov, og i samarbeid med fosterforeldre og foreldre.
- c. Tilbakeføring til foreldrene bør være vel forberedt og skje etter samme prinsipper som ved innflytting i fosterhjem. Både barn og foreldre vil som oftest ha behov for særlig støtte og oppfølging den første tiden.
- d. Mulighetene for fortsatt kontakt mellom fosterbarnet og fosterhjemmet bør avklares før utflytting.
- e. Dersom barnet har etablert gode og viktige relasjoner til andre i tilknytning til fosterhjemmets nettverk, bør disse ivaretas ved deling av adresser, telefonnumre eller lignende.

8.4.3 Utsiktet flytting

Det er en målsetning å forebygge utsiktet flytting av fosterbarn gjennom åpenhet, dialog, samarbeid og kvalitetssikret oppfølgingsarbeid.

Det er flere situasjoner som fører til at barn må flytte ut av fosterhjemmet uten at dette er i tråd med barnets omsorgsplan/tiltaksplan:

- Fylkesnemnd/domstol omgjør omsorgsvedtaket etter krav fra foreldre.
  - Foreldrene krever at hjelpetiltaksplasseringen opphører
  - Fosterforeldre sier opp fosterhjemsavtalen, pga av forhold ved barnet eller uforutsette livshendelser som alvorlig sykdom eller samlivsbrudd
  - Barneverntjenesten sier opp fosterhjemsavtalen, jf. § 4-17
  - Barnet motsetter seg å være i fosterhjemmet
- a. Dersom saken skal behandles av fylkesnemnd må saken opplyses/utredes i tråd med rutiner for saksbehandling for fylkesnemnd. Jf. Rutinehåndbok for barneverntjenesten.
  - b. Fylkesnemnda skal oppheve et vedtak om omsorgsovertakelse når foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg. Avgjørelsen skal likevel ikke oppheves dersom barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering kan føre til alvorlige problemer for barnet om det blir flyttet.
  - c. Før et vedtak om omsorgsovertakelse oppheves, skal barnets fosterforeldre gis rett til å uttale seg. Fylkesnemnda kan vurdere om fosterforeldre skal gis partsrettigheter.
  - d. Ved utflytting er det viktig at barneverntjenesten sikrer at
    - Barnet får nødvendig kunnskap/informasjon om situasjonen
    - Barnets behov for kontinuitet ivaretas på best mulig måte
    - De ulike parter høres og deres syn vektlegges
    - Ansvar og oppgaver fordeles
    - Ny omsorgsbasis forberedes
    - Videre kontakt mellom fosterbarnet og fosterhjemmet avklares
    - Fosterfamilien får tilbud om samtaler med barneverntjenesten
  - e. Utsiktede flyttinger er belastende for fosterbarnet, men også for de øvrige partene. Belastningene kan dempes når utflyttingen gjennomføres planmessig og forutsigbart. Det bør utarbeides en oversikt som viser når og hvordan overføringen skal skje, samt hvilken oppfølging som vil bli gitt.

8.4.4 Anklager mot fosterhjem

- a. Anklager mot fosterforeldre eller andre som har kontakt med barnet må undersøkes umiddelbart. Alt arbeid som barneverntjenesten utfører i slike saker må journalføres;
  - Skriftlige anklager skal dokumentføres i barnets mappe
  - Muntlige anklager føres i barnets journal

- Barneverntjenestens undersøkelser og arbeid i forhold til anklagene, føres i barnets journal
  - Barneverntjenestens konklusjon begrunnes og dokumenteres
- b. Barneverntjenesten bør sikre fosterbarnet nødvendig støtte og oppfølging, evt. bistand fra advokat.
- c. Fosterforeldre bør sikres nødvendig støtte og oppfølging. Bufetat kan bistå barneverntjenesten med dette.

For behandling av anklager som gjelder seksuelle overgrep se følgende retningslinjer/veiledere:

- [Retningslinjer for fosterhjem, pkt. 15](#)
- [Veileder for utarbeidelse av plan for krisehåndtering ved mistanke om ansattes seksuelle overgrep mot barn](#), utarbeidet av Barne- og familiedepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet
- [Seksuelle overgrep mot barn – en veileder for hjelpeapparatet](#), utarbeidet av Sosial- og helsedirektoratet og Barne- og familiedepartementet

8.4.5 Etterarbeid

- a. Fosterbarnet følges opp i henhold til nytt vedtak, tiltaksplan eller omsorgsplan.
- b. Dersom fosterhjemsforholdet avsluttes fordi barnet er 18 år og ikke ønsker tiltak fra barneverntjenesten, skal det informeres om at tiltaket kan vurderes reetablert fram til 23 år.
- c. Etter at et fosterhjemsforhold er avsluttet bør fosterhjemmet tilbys en samtale med saksbehandler for gjennomgang av saken. Dette er særlig viktig ved utilsiktede flyttinger.
- d. Bufetat skal ha skriftlig melding om opphør av fosterhjem slik at den kan vurdere muligheten for å gjøre bruk av fosterhjemmet på nytt.

8.5 Sjekkliste og maler

8.5.1 Sjekkliste - Avslutning av fosterhjem

	Oppgaver	Utført/Avklart
Mål	Omsorgskommunen har ansvar for at avslutning av fosterhjemforholdet skjer på en måte som er best mulig for barnet og de andre partene. Avslutningen kan ha flere årsaker og mange involverte. Hovedpersonen er barnet som flytter ut – dernest fosterforeldre og fostersøsken	I denne rubrikken kan barneverntjenesten skrive det som passer i den aktuelle saken
a.	Navnet på fosterhjemmet	
b.	Navnet på fosterbarnet	
c.	Har barneverntjenesten snakket godt nok med barnet om hvorfor det skal/må flytte fra fosterfamilien?	
d.	Har barneverntjenesten snakket med fostersøsken?	
e.	Er det gjort avtaler om senere kontakt mellom barnet og fosterfamilien?	
f.	Dersom barnet som flytter er over 18 år og selv har valgt å flytte ut, er det gitt åpning for at barnet kan ombestemme seg?	
g.	Har barneverntjenesten forsikret seg om at det er laget en best mulig plan for utflyttingen?	
h.	Har barneverntjenesten gjort avtale om å følge opp fosterfamilien med et hjemmebesøk?	
i.	Har barneverntjenesten åpnet for at fosterfamilien kan få ta opp og bearbeide eventuelle vonde følelser knyttet til oppdraget og måten det ble avsluttet på?	
j.	Har barneverntjenesten stoppet godtgjørelse og utgiftsdekning, jf. fosterhjemavtalen?	
k.	Har barneverntjenesten vurdert å anbefale fosterfamilien for "gjenbruk" og eventuelt tatt dette opp med den?	
l.	Har barneverntjenesten meldt til Bufetat at plasseringen er avsluttet?	
m.	Utfylt og signert	

Utgitt av:
Barne- og likestillingsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer av denne publikasjonen fra:

Departementenes servicesenter
Kopi- og distribusjonsservice
www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefaks: 22 24 27 86

Oppgi publikasjonskode: Q-1102 B

Trykk: www.kursiv.no 03/2006 – opplag 2000

